

Inventarislijst BZK Wob-verzoek Bartels lobby-integriteit oud-bew.pers.

Nr.	Titel document	Datum	Afzender	Ontvanger	Uitzonderingsgrond vlg. Woo	Beoordeling
22	22. Bestedingsplan Regio Envelop 2e tranche.pdf	24-01-2022	n.v.t.	n.v.t.	Buiten reikwijdte	Deels openbaar
23	23. Bijlage 1 - EZK Voorbereiding gesprek mw den Heyer (gedeputeerde Bonaire) opm PERSOONSNAAM.pdf	18-03-2022	EZK	EZK	5.1.2.b; 5.1.2.e; 5.1.2.f; 5.1.2.i	Deels openbaar
24	24. 20211220 Dutch Caribbean scoping - discussion points for climate minister.pdf	00-12-2021	Blue Marine Foundation	n.v.t.	n.v.t.	Openbaar
26	26. Taakverdeling Rijk - Openbaar lichaam Bonaire.pdf	16-06-2022	BZK	BZK	Buiten reikwijdte	Deels openbaar
27	27. Taakverdeling Rijk - Openbaar lichaam Saba.pdf	16-06-2022	BZK	BZK	5.1.2.e; Buiten reikwijdte	Deels openbaar
34	34. 20210409 SG LW Bijlagen agendapunten.pdf	09-04-2021	LNV	LNV	5.1.2.b; 5.1.2.e; Buiten reikwijdte	Deels openbaar
36	36. Bijlage 2 BES projectenoverzicht.pdf	10-01-2018	BZK	BZK	5.1.2.f; Buiten reikwijdte	Deels openbaar
38	38. Brief derden Greenpeace NL (1).pdf	31-05-2022	Greenpeace	TK	5.1.2.e	Deels openbaar
40	40. Fiche LNV regio enveloppe koraal bescherming en herstel v2.pdf	26-09-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Openbaar
41	41. Fiche natuur en landbouw.pdf	00-00-0000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Openbaar
42	42. Formulier FIN bij Bestedingsplan NMBP.pdf	26-09-2022	FIN	n.v.t.	5.1.2.b ; Buiten reikwijdte	Deels openbaar
46	46. Nazending bijlage 6b regio envelop lijst ingediende voorstellen.pdf	06-04-2018	IenW	n.v.t.	5.1.2.b; Buiten reikwijdte	Deels openbaar
47	47. Nota tweede tranche Regio Envelop CN(1).pdf	08-10-2019	BZK	BZK	5.1.2.e; Buiten reikwijdte	Deels openbaar
48	48. RE_DCNA op Statia.pdf	23-05-2022	DCNA	BZK	5.1.2.e	Deels openbaar
51	51. Verslag stuurgroep land en water 29-01-21 - Concept.pdf	29-01-2021	LNV	BZK, IenW, OLB	5.1.2.e; Buiten reikwijdte	Deels openbaar
53	53. WGIA fiche uitvraag inlopen achterstanden Natuur en Koraal.pdf	n.v.t.	BZK	n.v.t.	5.1.2.e	Deels openbaar
54	54. Zienswijze documentnummer 20211220.pdf	05-04-2022	BZK	BZK	5.1.2.b; 5.1.2.e	Deels openbaar

Inventarislijst BZK Wob-verzoek Bartels lobby-integriteit oud-bew.pers.

Format bestedingsplannen Aanvullende Post v2.0

Achtergrond

- In de financiële bijlage van het regeerakkoord is de volgende passage opgenomen:
"Intensivering (inclusief uitvoeringskosten) die nadere uitwerking behoeven worden op de aanvullende post van het ministerie van Financiën geboekt in afwachting van concrete en doelmatige beleidsvoorstellingen. Intensiveringsmiddelen worden vervolgens jaarlijks tranchegebijjs uitgekeerd onder voorbehoud van een doelmatig bestedingsplan met daarin onder andere aandacht voor hoe en wanneer wordt geëvalueerd en hoe hiervoor data worden verzameld."
- Voor de overheveling van middelen wordt zo veel mogelijk aangesloten bij reguliere begrotingsmomenten (voorjaar, julibrief, augustusbrief of najaarsnota).
- Om invulling te geven aan het jaarlijks tranchegebijjs uitkeren van de middelen, is in de bestedingsplannen aandacht voor de fasering van de intensivering en de nodige tussenstappen.
- Onderstaand format bevat alle elementen die aan de orde moeten komen in een bestedingsplan. Het invullen van het format dient als uitgangspunt voor het gesprek met de IRF.
- In de bijlage van het format is een bondig voorbeeld opgenomen om zaken als doelen, doeltreffendheid en doelmatigheid te illustreren.
- Uiteraard verschilt toepassing van het format per beleidsterrein en mogelijk per individuele casus. Sommige vragen zullen voor bepaalde beleidsterreinen belangrijker worden gevonden dan voor andere. Hiervoor geldt het principe van maatwerk.
- Op basis van ervaringen en gesprekken met gebruikers is het format in najaar 2018 herzien. Doel van de herziening is het format meer to-the-point te maken.

1. Aanleiding

1.1 Wat is de letterlijke tekst in het regeerakkoord of wat is er richting Tweede Kamer gecommuniceerd (doel of maatregel)?

Het Regeerakkoord stelt een budget ter beschikking voor regionale opgaven. Bij startnota is dit budget vastgesteld op € 950 miljoen voor de jaren 2018 tot en met 2022 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 34 775, nr. 54): de Regio Envelop.

	2018	2019	2020	2021	2022
Regio Envelop	250	300	250	100	50

In het Regeerakkoord is opgenomen dat dit budget in ieder geval zal worden ingezet voor zes opgaven: nucleaire problematiek, ESTEC, Zeeland, Eindhoven, Rotterdam Zuid en de BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba). In lijn met de Rijk/regiona ambities uit het Regeerakkoord zet het kabinet een substantieel deel van het budget in voor andere regionale deals.

In het regeerakkoord is aangegeven dat Nederland een bijzondere verantwoordelijkheid heeft voor de inwoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Prioriteit daarbij is om het economisch perspectief te verbeteren onder meer door versterking van de sociale en fysieke infrastructuur en het terugdringen van armoede.

In 2018 heeft het kabinet € 30 miljoen uit de Regio Envelop beschikbaar gesteld voor projecten ten behoeve van Bonaire, Sint Eustatius en Saba die bijdragen aan de gewenste versterking van de samenleving en brede welvaart op de eilanden (Kamerstuk 29697, nr. 54). De bestedingsplannen voor de projecten uit deze eerste tranche zijn goedgekeurd en de projecten zijn gestart met de uitvoering.

Begin 2020 heeft het kabinet in de tweede tranche € 20 miljoen uit de Regio Envelop beschikbaar gesteld voor Caribisch Nederland (Kamerstuk 29697, nr 82).

1.2 Hoe ziet de meerjarige reeks eruit? Is een deel van de reeks al aangevraagd in een eerder bestedingsplan?¹ Welk deel wordt aangevraagd in dit bestedingsplan en welk deel resteert?
NB: de specifieke besteding van de middelen wordt beschreven in vraag 2.2.

De € 20 miljoen uit de Regio Envelop die het kabinet begin 2020 beschikbaar heeft gesteld voor Caribisch Nederland, wordt ingezet ten behoeve van vijf projecten. De verdeling over de projecten is opgenomen in onderstaande tabel.

x € 1.000.

Eiland	Voorstel	Bedrag in mln. euro
Bonaire, St Eustatius, Saba	BES(t) 4 Kids	€ 8.000
Bonaire, St Eustatius, Saba	Koraalherstelplan	€ 7.200
Sint Eustatius	Versterking governance	€ 3.500
Bonaire, St Eustatius, Saba	Versterking aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt	€ 1.000
Bonaire	Jobcentrum	€ 300
	Totaal	€ 20.000

¹ Het gaat hierbij om een goedgekeurd bestedingsplan, onafhankelijk van het moment van budgettaire verwerking.

Voor twee van de vijf projecten (Jobcentrum en Versterking aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt) geldt dat deze voortbouwen op de projecten uit de eerste tranche. Lessen uit die eerste tranche worden meegenomen in de tweede tranche. Daarnaast bouwen de projecten voort op het Bestuursakkoord Bonaire 2018-2022 (14 november 2018) en de Saba Package (27 juni 2019). De bestuursakkoorden zijn er op gericht de goede samenwerking tussen het Rijk en de openbare lichamen te verankeren en verder uit te bouwen. Dit zorgt voor een gerichte aanpak en uitvoering van de uitdagingen en kansen die er op de eilanden zijn en waar de het Rijk en de openbare lichamen gezamenlijk aan werken. Er wordt periodiek gerapporteerd over de voortgang van deze afspraken.

Het overzicht van met Miljoenennota 2020 aangevraagde gelden uit de aanvullende post voor de vijf projecten is als volgt:

x € 1.000.

	2020	2021	2022	totaal
BES(t) 4 Kids	€ 1.000	€ 3.000	€ 4.000	€ 8.000
Koraalherstelplan	€ 600	€ 3.300	€ 3.300	€ 7.200
Versterking governance	€ 1.000	€ 2.500		€ 3.500
Versterking aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt	€ 200	€ 800		€ 1.000
Jobcentrum	€ 150	€ 150		€ 300
Totaal	€ 2.950	€ 9.750	€ 7.300	€ 20.000

1.3 Wat is het probleem dat wordt beoogd om op te lossen?

In het kader van het Regeerakkoord en de Regio Envelop heeft het kabinet met betrekking tot Caribisch Nederland besloten middelen uit de Regio Envelop aan te wenden om het economisch perspectief op de eilanden te verbeteren, de armoede tegen te gaan en een bijdrage te leveren aan de gewenste versterking van de samenleving en de brede welvaart op de eilanden.

De relatief kleine gemeenschappen op de drie eilanden kennen een veelheid aan problemen. In zowel het Bestuursakkoord Bonaire als in de Saba Package zijn de thema's geïdentificeerd waarop urgent aanvullende maatregelen nodig zijn. Voor de projecten: BES(t) 4 Kids, Koraalherstelplan, versterking aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt en het Jobcentrum geldt dat deze binnen die prioritaire thema's vallen. Voor Sint Eustatius geldt dat daar bestuurlijk ingegrepen is omdat er op alle domeinen die het openbaar bestuur betreffen sprake was en is van achterstallig onderhoud. Daar zijn grote investeringen in de ICT infrastructuur noodzakelijk voor een structureel beter functionerend openbaar bestuur.

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Koraalherstelplan

Koraalriffen zijn de belangrijkste economische en ecologische hulpbron voor de eilanden van Caribisch Nederland. Ze vormen de basis voor het (duik)toerisme en de visserij en zijn daarmee van essentieel belang voor de werkgelegenheid.

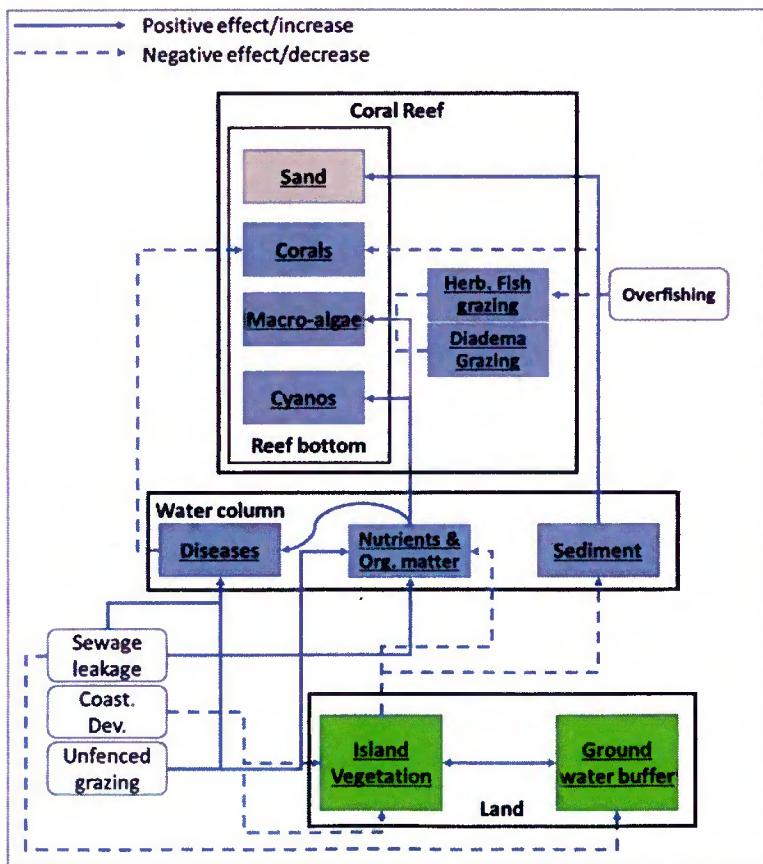
De economieën van de eilanden van Caribisch Nederland zijn zeer afhankelijk van onder andere toerisme en visserij, en derhalve van de natuurlijke omgeving. Gemiddeld genomen komt de directe en indirecte toegevoegde waarde van het toerisme voor de lokale economie van Bonaire neer op ongeveer 30% van het bruto binnenlands product (bbp) en is ruwweg 23% van de werkgelegenheid binnen de plaatselijke gemeenschap aan het toerisme gerelateerd. Ook voor Saba en Sint Eustatius geldt dat toerisme een van de voornaamste economische sectoren is.

De koraalriffen leveren een voorname bijdrage aan de opbrengsten die de toeristenindustrie op de eilanden genereert. Naar schatting komt respectievelijk 70% en 60% van de toeristen naar Bonaire en Sint Eustatius om te duiken. De eilanden zijn sterk afhankelijk van terugkerende bezoekers die

³ De ambitie van het programma is dat 80% van de kinderen deelneemt.

komen voor de natuurlijke onderwateromgeving: 55% van de toeristen op Bonaire is terugkerende bezoeker en slechts 10% van die bezoekers is ook bereid terug te komen als de koraalriffen zijn aangetast. Caribisch Nederland beschikt, gezien zijn ongerepte natuur, over een aanzienlijk concurrentievoordeel in de aantrekkelijke markt van het ecotoerisme. In andere delen van het Caribisch gebied is al sprake van massatoerisme met de gevolgen voor koraalriffen en ecosystemen.

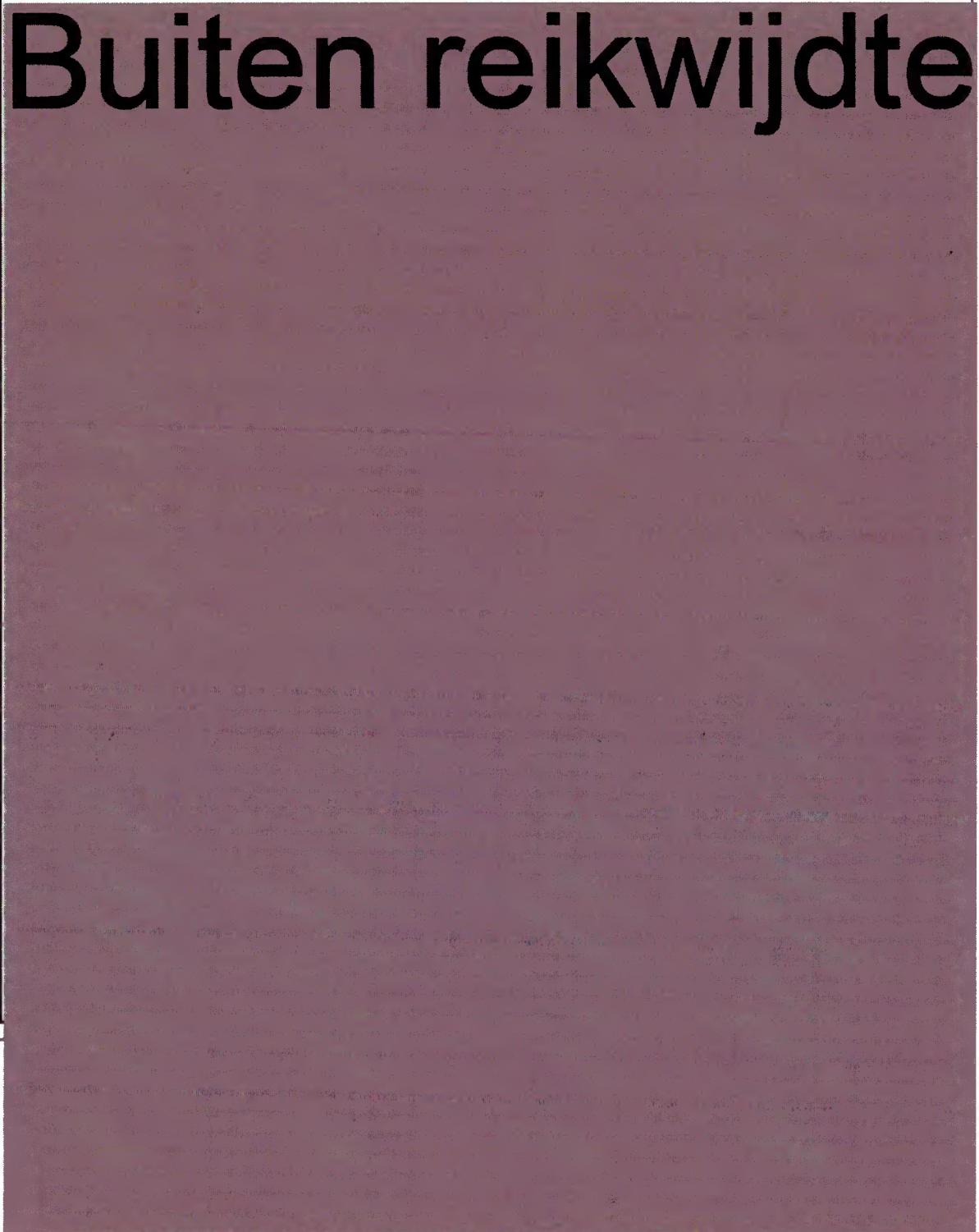
De koraalriffen spelen ook een belangrijke rol in de kustbescherming en hebben een hoge intrinsieke waarde als meest biodiverse ecosysteem in zee, zoals de regenwouden dat op het land zijn. Wereldwijd gaan de koraalriffen snel achteruit door toenemende effecten van klimaatverandering. Ook in Caribisch Nederland is er sprake van achteruitgang van het koraal. Om verdere achteruitgang te voorkomen en herstel in te zetten is de inzet de kwaliteit van het koraal te verbeteren waardoor het weerbaarder is. Het koraalherstelplan is daarom gericht op het verbeteren van de kustwaterkwaliteit middels een integrale aanpak die begint op het land (aanpak van het loslopende vee en herstel van de natuurlijke begroeiing, verbetering van het afvalwaterbeheer etc.), gepaard gaand met directe versterking van het koraalrif door bijvoorbeeld grootschalige aanplant van koraal. Het koraalherstelplan maakt onderdeel uit van het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 dat recent aan de Tweede Kamer is aangeboden. (Kamerstuk 33576, nr 190).



Bovenstaande afbeelding geeft een overzicht van de voornaamste bedreigingen voor koraalrif-ecosystemen in Caribisch Nederland (bron: Achteruitgang koraalriffen Caribisch Nederland: oorzaken en mogelijke oplossingen voor koraalherstel). Bevolkingsgroei en toegenomen economische

activiteit (met name in de toerismesector) hebben geleid tot grotere gevolgen van afvalwater en de productie van vast afval. Daarnaast zijn kustontwikkeling en loslopend vee verantwoordelijk voor ernstige aantasting van het terrestrisch milieu, hetgeen tot een hoog niveau van erosie heeft geleid. Deze processen hebben gezorgd voor een niveaudaling van de grondwaterbuffer en een toename van nutriënten, sediment, ziekten en de algehele vervuiling van de waterkolom langs de kust. In combinatie met overbevissing op plantenetende vissoorten, diverse ziekten en extreme weersomstandigheden hebben deze drukfactoren geleid tot een omslag in de koraalrif-ecosystemen van Caribisch Nederland. Terwijl de riffen vroeger met koralen waren bedekt, wordt de rif bodem nu gedomineerd door macroalgen en cyanobacteriën.

Buiten reikwijdte



Doelstelling: De trend van koraalrifdegradatie keren om gezonde, veerkrachtige en weerbare koraalriffen te creëren die een waarborg vormen voor het welzijn in Caribisch Nederland vanwege de economische rol voor inkomsten en werkgelegenheid (duiktoerisme)⁶, door:

- Bestrijding erosie en sedimentatie door verwijderen van loslopende dieren (32000 Bonaire, 8000 Statia, 6000 Saba) uit de openbare ruimte en natuurgebieden. Alle wilde loslopende grazers (d.w.z. geiten en schapen, ezels, varkens, runderen) worden van Bonaire, Saba en Sint Eustatius verwijderd (2030). Voor Saba en Sint Eustatius geen loslopend vee meer in 2024. Voor Bonaire geen loslopend vee in afgeschermd natuurgebieden in 2024.
- Afval- en afvalwaterbeheer ter verbetering van de waterkwaliteit. Uitvoering van een doeltreffend monitoringsprogramma voor de kwaliteit van grond- en zeewater, inclusief de benodigde onderzoeksvoorzieningen (2024); Havenontvangstinstallatie Bonaire. Verkenning naar beerputten en niet functionerende septic tank (circa 10.000 woningen/bedrijven geen septic tank en zijn deze niet aangesloten op het riool). Vervanging van circa 2000 woningen bedrijven in meest kwetsbare zones op Bonaire. Waterzuiveringsinstallatie tbv sceptic tanks op Statia. Aanvullende installatie voor het verwerken van chemisch verontreinigd afvalwater op Bonaire.
- Koraal herstel, herstel van aangetaste rif gebieden die daarvoor in aanmerking komen (2024), het stimuleren van een praktijkgemeenschap waarin kennis alsmede standaarden en protocollen voor herstel in de regio, streefdoelen voor koraalbedekking voor elk eiland op basis van historische basisniveaus (2024), monitoringsstrategie uitgevoerd om de koraalbedekking in het gehele rif gebied te volgen en de slagingskansen van hersteloperaties te evalueren (2024).
- Sargassum, opstellen van actieplan Sargassum voor het voorkomen van beschadigen van lokale ecosystemen en volksgezondheid met een systeem voor vroegtijdige waarschuwingen en een doeltreffende responsstrategie.

Met deze incidentele investeringen wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de structurele aanpak om de achteruitgang van het koraal tegen te gaan en te herstellen. De middelen zijn bestemd voor het realiseren van de meest urgente problemen en meest veelbelovende resultaten. De erosie veroorzaakt door loslopende dieren en de Sargassum problematiek wordt hiermee opgelost. Met herstel van aangetaste rifgebieden wordt een start gemaakt zodat er een goede basis komt voor vervolginvesteringen zowel publiek als privaat. De aanpak van de waterkwaliteit wordt gefaseerd aangepakt. De investering met betrekking tot de waterkwaliteit is bedoeld voor de eerste fase, alvorens nadere investeringen kunnen of mogen plaatsvinden, moet aan de hand van een evaluatie in 2025 worden beoordeeld of de juiste aanpak is gekozen. De toetsing van de resultaten in de komende jaren moet een indicatie geven van het bedrag aan financiële middelen dat benodigd is om de tweede fase op weg naar het bereiken van de strategische doelen op dit terrein (in 2030) van het Natuur en Milieubeleidsplan in gang te zetten.

Buiten reikwijdte

⁶ Doelstellingen uit het Natuur en milieubeleidsplan 2020-2030 voor CN.

Buiten reikwijdte

2. Beleidsinstrumentarium

2.1 Wat is het (gekozen) beleidsinstrumentarium?

Licht toe welk(e) beleidsinstrument(en)⁷ gekozen zijn en wat deze concreet inhouden. Denk bijvoorbeeld aan een subsidieregeling; een nieuwe wet of een publiekscampagne.

Buiten reikwijdte

Koraalherstelplan

Bijzondere uitkering op basis van BES wetgeving (subsidie) voor wat betreft Openbaar Lichaam, subsidies op basis van LNV kader regeling subsidies en private uitvoering (opdrachtverlening aan derden).

Het koraal herstelplan kent verschillende activiteiten waarbij verschillende partners betrokken zijn, hiervoor zijn meerdere instrumenten noodzakelijk: openbare lichamen, Rijksoverheid (RWS, RVO), beheerorganisaties (STINAPA, STENAPA en SCF), DCNA en private ondernemers voor koraalherstel.

Buiten reikwijdte

⁷ In het [Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving](#) is een lijst opgenomen met allerlei beleidsinstrumenten

Buiten reikwijdte

Koraalherstelplan

Maatregel	Kosten x € 1.000
Monitoring waterkwaliteit	500
Haven ontvangst Installatie en handhaving	100
Onderzoek werking septic tanks	200
Uitvoering	200
Aanleg waterzuivering Stattia	300
Oplossing lozing chemisch afvalwater Bonaire	500
Vervangingsproject septic/ beerputten Bonaire	2.200
Verwijdering van gelaten drie eilanden	2.200
Projectplan Sargassum	500
Koraalherstel	500

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

2.3 Hoe vindt de uitvoering plaats?

Licht toe welke partijen betrokken zijn en hoe ziet hun betrokkenheid eruit, zowel financieel als niet-financieel. Leg ook uit wat de belangrijkste risico's voor de uitvoering zijn.

Voor alle projecten geldt dat de impact van de coronacrisis een risico vormt voor de uitvoering. In hoeverre precies, is op dit moment lastig aan te geven.

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Koraalherstelplan

Onderdelen worden in samenspraak met stakeholders uitgevoerd gezamenlijk met het Openbaar Lichaam in de context van de uitvoeringsagenda's Natuur en milieu per eiland gebaseerd op het Natuur en milieubeleidsplan. Voor de uitvoering van de uitvoeringsagenda is een stuurgroep ingericht met BZK, IenW en LNV en de gezaghebber en portefeuillehouder natuur en milieu. Er zijn Taskforces voor de uitvoering en klankbordgroep/platform voor de samenhang. Per onderdeel zijn er verschillende betrokkenen.

Sargassum: OLB, STINAPA, Wageningen Marine resources, BONHATA, ministeries I&W en LNV. Het risico voor dit project is dat er onvoldoende mankracht is om bij een grote bedreiging adequaat en snel te kunnen reageren.

Koraalherstel: Coral restoration foundation Bonaire en OLB. Het risico bij dit project is door omstandigheden zoals orkanen een groot gedeelte van het herstel te niet wordt gedaan.

Verwijdering geiten: OLS, OLE en OLB, STINAPA, STENAPA, SCF, ministerie LNV en specifieke private ondernemingen. Het risico voor dit project is in het bijzonder voor Bonaire onvoldoende medewerking van bestuur en beheer organisatie STINAPA.

Waterkwaliteit en Afval: OLB, OLS, OLSE, ministerie I&W (inclusief RWS), private ondernemingen voor waterzuivering/ riolering/ sceptic tanks etcetera het risico voor dit project is dat er slechts voldoende middelen zijn om de verkenning te volbrengen en er nog niet gestart kan worden met de concrete uitvoering. Dat het op termijn blijkt dat er voor fase 2 geen middelen beschikbaar komen (periode 2025-2030).

Buiten reikwijdte

Baseer je bijvoorbeeld op wetenschappelijke literatuur, beleidsdoorlichtingen en -evaluaties of experts, etc. Geef aan in hoeverre de gekozen instrumenten er in zullen slagen de geformuleerde doelen/resultaten te bereiken. Benoem daarbij ook eventuele externe factoren die kunnen bijdragen aan het wel of niet bereiken van de doelen/resultaten. Sta ook stil bij eventuele (positieve of negatieve) neveneffecten van het gekozen instrumentarium.

Buiten reikwijdte

Koraalherstelplan

De economieën van de eilanden van Caribisch Nederland zijn zeer afhankelijk van onder andere toerisme en visserij, en derhalve van de natuurlijke omgeving. Gemiddeld genomen komt de directe en indirecte toegevoegde waarde van het toerisme voor de lokale economie van Bonaire neer op ongeveer 30% van het bruto binnenlands product (bbp) en is ruwweg 23% van de werkgelegenheid binnen de plaatselijke gemeenschap aan het toerisme gerelateerd. Ook voor Saba en Sint Eustatius geldt dat toerisme een van de voornaamste economische sectoren is.

De koraalriffen leveren een voornamelijk bijdrage aan de opbrengsten die de toeristenindustrie op de eilanden genereert. Naar schatting komt respectievelijk 70% en 60% van de toeristen naar Bonaire en Sint Eustatius om te duiken. De eilanden zijn sterk afhankelijk van terugkerende bezoekers die komen voor de natuurlijke onderwateromgeving: 55% van de toeristen op Bonaire is terugkerende bezoeker en slechts 10% van die bezoekers is ook bereid terug te komen als de koraalriffen zijn aangetast. Caribisch Nederland beschikt, gezien zijn ongerepte natuur, over een aanzienlijk concurrentievoordeel in de aantrekkelijke markt van het eco-toerisme. In andere delen van het Caribisch gebied is al sprake van massatoerisme met de gevolgen voor koraalriffen en ecosystemen.

Caribisch Nederland is onderdeel van de Caribische "biodiversiteitshotspot", die gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van talrijke inheemse soorten. Caribisch Nederland telt ten minste 200 inheemse soorten en 143 bedreigde soorten die afhankelijk zijn van specifieke habitats en ecosystemen van internationaal gewicht. Het betreft onder meer koraalriffen, gebieden in de open zee en diepzeegebieden, mangroven, zeegrasbedden, zoutpannen en zoutmeren (saliñas), stranden, en uit droge of tropische bossen en nevelwoud bestaande ecosystemen. In het rapport Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017 wordt de toestand van de ecosystemen en soorten in Caribisch Nederland beschreven. De auteurs concluderen dat de biodiversiteit van Caribisch Nederland zich zonder uitzondering in een matige tot zeer ongunstige staat bevindt. Dit geldt zowel voor de ecosystemen als voor de daarvan afhankelijke soorten en soortgroepen. In 2019 zijn de Eerste en de Tweede Kamer geïnformeerd over de staat van de natuur in Caribisch Nederland.

Ook in het recente zesde nationale rapport van het Koninkrijk der Nederlanden in het kader van het Verdrag inzake biologische diversiteit (CBD, september 2019) wordt een zeer ongunstige staat van de natuur geschat, geconcludeerd dat in Caribisch Nederland slechts vier van de twintig Aichi-streefdoelen van het CBD zijn gehaald, en de noodzaak onderstreept van acties voor instandhoudingsbeheer. In het rapport Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017 wordt bovendien gemeld dat de bestaande aanpak van bedreigingen en drukfactoren in Caribisch Nederland tekortschiet. De hoofdzakelijk negatieve trends zullen zich hoogstwaarschijnlijk doorzetten, want er is geen reden om aan te nemen dat het biodiversiteitsverlies zal worden afgeremd of tot staan zal worden gebracht. Over het algemeen geldt dat veel bedreigingen en drukfactoren in kaart zijn gebracht, maar dat er te weinig wordt ondernomen om de gevolgen van die bedreigingen en

drukfactoren te stoppen of te verlichten. Het rapport stelt dat aanhoudend nietsdoen ten aanzien van de belangrijkste bedreigingen en drukfactoren zal leiden tot een voor 100% matige of zelfs zeer ongunstige staat van de natuur. Bovendien zijn de ecosystemen waarvan is vastgesteld dat die in een ongunstige staat verkeren, onvoldoende veerkrachtig om de effecten van klimaatverandering nu en in de toekomst op te kunnen vangen.

Zie 1.3 voor een overzicht van de voornaamste bedreigingen voor koraalrif-ecosystemen. De activiteiten die in het kader van het koraalherstelplan worden uitgevoerd richten zich op deze voornaamste bedreigingen. Door te investeringen in de waterkwaliteit, het tegengaan van erosie en de aanpak van sargassum en tegelijkertijd het koraal te herstellen wordt de opgave doeltreffend aangepakt.¹¹

Buiten reikwijdte

¹¹ Onderliggende literatuur:

- Debrot, A.O., Henkens, R.J.H.G., Verweij, P.J.F.M. (reds.), 2018. Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017: Een eerste beoordeling van de staat (van instandhouding), bedreigingen en managementimplicaties van habitats en soorten in Caribisch Nederland. Wageningen Marine Research Wageningen UR (University & Research centre), Wageningen Marine Research rapport C086/17. 214 blz.
- Meesters, E.h., Becking, L.E., van der Gees, M. (2019) Achteruitgang koraalriffen Caribisch Nederland: oorzaken en mogelijke oplossingen voor koraalherstel, Wageningen Marine Research rapport C061/19
- The economics of ecosystems and biodiversity on Bonaire, What's nature worth, Instituut voor milieuvraagstukken Amsterdam, 2012
- The tourism value of nature of Bonaire, Instituut voor Milieuvraagstukken Amsterdam, Report R 13/02 17

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

2.5 Doelmatig¹³ bereiken van de doelen/resultaten: licht toe waarom de gekozen beleidsinstrumenten (vraag 2.1) het meest efficiënt zijn voor het behalen van de doelen/resultaten (vraag 1.3 en 1.4).

Buiten reikwijdte

Koraalherstelplan

Koraalherstel: recente pogingen tot koraalrifherstel laten veelbelovende resultaten zien wat betreft het in kraamkamers kweken en overbrengen van de soorten elandgewei- en hertshoornkoraal. Met de middelen zullen verder pilots worden ondersteund als wel het stimuleren van een praktijkgemeenschap waarin kennis alsmede standaarden en protocollen voor herstel in de regio worden uitgewisseld. Er moet een gecoördineerde strategie worden uitgevoerd om de koraalbedekking in de herstelde gebieden en controlelocaties te monitoren, zodat de slagingskansen van hersteloperaties geëvalueerd kunnen worden.

Sargassum: De gestegen instroom van sargassum – een vermoedelijk effect dat onlangs aan het licht is gekomen – moet worden aangepakt, opdat de gevolgen voor de lokale ecosystemen en de

¹³ Doelmatigheid wordt op twee ‘niveaus’ gedefinieerd in dit format. 1) (vraag 2.5) de efficiëntie in het halen van de geformuleerde doelstellingen. 2) (vraag 2.6) de efficiëntie waarmee de uitvoering is georganiseerd.

mogelijke consequenties voor de volksgezondheid kunnen worden voorkomen en verzacht. Daartoe zal er een actieplan worden ontwikkeld met een systeem voor vroegtijdige waarschuwingen en een doeltreffende responsstrategie. Met de middelen zullen onderdelen van het actieplan worden ondersteund zoals het aanschaf van apparatuur voor het ruimen van sargassum.

Waterkwaliteit: Verbetering van de waterkwaliteit vraagt onder andere om een doeltreffende verwerking van afvalwater. Voor 2024 zullen voor alle eilanden effectieve op gedegen onderzoek gebaseerde strategieën voor afvalwaterbeheer zijn opgesteld en waar mogelijk in uitvoering zijn. Gestreefd wordt tegen 2030 het nutriëntenniveau in het grondwater en de kustgebieden aanzienlijk te hebben teruggebracht, dankzij een effectieve behandeling van het afvalwater. Met de middelen zullen de strategieën opgesteld worden en zo mogelijk uitgevoerd.

Loslopende geiten: loslopende dieren, ongecontroleerde kustontwikkeling en slecht regenwaterbeheer vormen de voornaamste oorzaken van erosie en ongecontroleerde afstroming. Dit is een van de twee belangrijkste oorzaken van slechte waterkwaliteit.

Door te investeren in een professionele veehouderij (met inbegrip van functionerende slachthuizen), het onderbrengen van vee achter afrasteringen en het weghalen van alle wilde en loslopende grazers kan de vegetatie zich herstellen, waardoor de bodem zich stabiliseert en beter water kan vasthouden. Deze activiteiten worden momenteel ter hand genomen in de vorm van diverse projecten van de lokale overheid in samenwerking met het ministerie van LNV en de onmisbare steun van de lokale gemeenschap. Het is de verwachting dat de slachthuizen tegen 2024 over voldoende capaciteit beschikken en dat alle operationele veehouderijbedrijven zullen zijn omheind. Om alle wilde grazers tegen 2030 te hebben weggehaald, moeten daartoe bestemde programma's worden uitgevoerd. Met de middelen uit de Regio Envelop wordt per eiland een programma opgesteld om de loslopende dieren uit de publieke ruimte te verwijderen.

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

2.6 Doelmatig uitvoeren: licht toe waarom de gekozen uitvoering (vraag 2.3) het meest efficiënt is.

Buiten reikwijdte

Koraalherstelplan

Op basis van onderzoek van WUR marine resources is het maatregelenpakket tot stand gekomen: Meesters, E.H., Becking, L.E., van der Gees, M. (2019) Achteruitgang koraalriffen Caribisch Nederland: oorzaken en mogelijke oplossingen voor koraalherstel, Wageningen Marine Research rapport C061/19. Maatregelen zijn opgenomen in het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030. Voor Sargassum is naar aanleiding van toezegging naar de Kamer hulp aangeboden waarbij een actieplan is opgesteld voor de korte en langere termijn.

Het koraalherstelplan wordt onderdeel van de uitvoeringsagenda's die lopen in de periode 2020/2030. De uitvoeringsagenda's worden dit jaar opgesteld door het Openbaar Lichaam (OL) in samenwerking met Rijk en vastgesteld door BC en eilandraad. Organisatie zorgt voor uitvoering waaronder stuurgroep Rijk en OL en uitvoeringseenheid (programmamanager). Daarmee zijn ze ingebet in de structurele aanpak voor de lange termijn. Zie NMBP Caribisch Nederland.

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

3. Evaluatie

3.1 Met welke concrete informatie wordt bepaald of de geformuleerde doelen/resultaten bereikt zijn?

Bij voorkeur worden hiervoor indicatoren gebruikt, maar er kan ook gebruik worden gemaakt van andere cijfers, statistieken of kerncijfers. Als kwantitatieve (meetbare/concrete) gegevens niet mogelijk zijn, kies dan voor kwalitatieve informatie op basis waarvan je doelbereik kunt vaststellen.

Goede indicatoren voldoen aan een aantal criteria:

- *De indicator meet wat deze moet meten (valide)*
- *De indicator is feitelijk (objectief)*
- *De indicator is op tijd beschikbaar*
- *De indicator kan keer op keer verzameld worden*
- *De indicator is transparant (duidelijk hoe deze tot stand is gekomen)*

Buiten reikwijdte

Koraalherstelplan

Op dit moment vindt er ecologische monitoring plaats (staat van Natuur), ook voor de kwaliteit van koraal. Dit zal in het kader van het Natuur- en milieubeleidsplan worden verbeterd en uitgebreid. Daarnaast zal in het kader van NMBP waterkwaliteitsmonitoring opgezet worden (mede gefinancierd vanuit de Regio Envelop). De gehanteerde indicatoren zijn:

1. Al het vee wordt in afgerasterde gebieden gehouden (2024).
2. Alle wilde loslopende grazers (d.w.z. geiten en schapen, ezels, varkens, runderen) worden van Bonaire, Saba en Sint Eustatius verwijderd (2030).
3. Effectieve afvalwaterbehandeling op alle drie de eilanden (2030).
4. Toepassing van de volgende streefwaarden voor kustwaterkwaliteit: gehalte aan anorganische stoffen van 0-0,07 µmol/l voor fosfaat, 0 tot 2,5 mg/l drijvend materiaal, en 0 tot 1 µmol/l opgeloste anorganische stikstof; concentraties organische deeltjes (POM): POC 0-15 µmol/l; PON 0-1 µmol/l. concentratie chlorofyl-a < 0,6 µg/l in 2024.
5. Uitvoering van een doeltreffend monitoringsprogramma voor de kwaliteit van grond- en zeewater, inclusief de benodigde onderzoeksvoorzieningen (2024).
6. Verbod op irrigatie met behandeld afvalwater binnen een bepaalde afstand van de hoogwaterlijn (2024).
7. Regelgeving waarin een verbod op beerputten is voorzien, en waarbinnen gehandhaafd kan worden op lekkende septische tanks op alle drie de eilanden (2030). Herstel van aangetaste rifgebieden die daarvoor in aanmerking komen (2024).
8. Vaststellen van streefdoelen voor koraalbedekking voor elk eiland op basis van historische basisniveaus (2024).
9. Praktijkgemeenschap, kennisuitwisseling over standaarden en protocollen voor herstel tussen de zes Nederlandse Caraïbische eilanden, op basis van lokaal opgedane kennis (2024).
10. Monitoringsstrategie uitgevoerd om de koraalbedekking in het gehele rifgebied te volgen en de slagingskansen van hersteloperaties te evalueren (2024).

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

3.2 Op welke manier wordt onderzocht/geëvalueerd of de ingezette instrumenten hebben geleid tot het bereiken van de doelen (doeltreffendheid) en of dat efficiënte wijze is gebeurd (doelmatigheid)?

Licht toe hoe de evaluatie/onderzoeksopzet eruit komt te zien. Denk daarbij aan:

- *Wanneer wordt er gemeten (nulmeting, tussentijds en/of eindmeting)?*
- *Hoe wordt er gemeten? (welke evaluatie-/onderzoeks methode(n) worden gebruikt?)*

In hoeverre is het mogelijk om iets te zeggen over causaliteit (inzet van instrument x leidt tot uitkomst y)? Hou daarbij ook rekening met andere instrumenten of externe factoren die invloed kunnen hebben op het resultaat.

Buiten reikwijdte

Koraalherstelplan

Ingevolge het NMBP zal in 2024 (halverwege planuitvoering) een evaluatie plaatsvinden waarbij op basis van monitoringsprogramma en indicatoren (zie 3.1) geëvalueerd zal worden.

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

3.3 Hoe wordt de evaluatie formeel geregeld?

- Wie is er verantwoordelijk voor de evaluatie binnen het departement?
- Hoe verhoudt de evaluatie van dit plan zich tot de evaluatieplanning en de cyclus van beleidsdoorlichtingen?
- Wordt er tussentijds gerapporteerd? En zo ja, hoe en aan wie?
- Is er ruimte voor herijking van het plan? Zo ja, op welke momenten?

Buiten reikwijdte

Koraalherstelplan

Zie 3.2 evaluatie in kader van NMBP in 2024.

Buiten reikwijdte

**Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat**

TER INFORMATIE

Aan de Minister voor Klimaat en Energie
cc Minister van EZK

nota

Voorbereiding gesprek mw.den Heyer(gedeputeerde Bonaire)

Parafenroute

DG B&I	Directeur Regio	MT-lid Elektriciteit
5.12.e	5.12.e	5.12.e

Anleiding

Op 22 maart om 11.00u spreekt u met de eilandgedeputeerde mw. Nina den Heyer over de elektriciteitsvoorziening en klimaatverandering op Bonaire. Daarnaast heeft de gedeputeerde aangegeven over duurzame innovaties op het eiland te willen spreken. Bij dit overleg zal tevens de staatssecretaris van BZK mw. Van Huffelen aanwezig zijn. Deze nota dient als voorbereiding op dit overleg. De gesprekspunten vindt u onder de toelichting. Bij het gesprek zullen 5.12.e (MT-lid directie Elektriciteit) en EZK programmamanager voor de Caribische delen van het Koninkrijk (5.12.e) aanwezig zijn.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

- Mevrouw den Heyer is sinds april 2019 gedeputeerde op Bonaire en is belast met de portefeuille "samenleving en zorg" (bestaande uit: gezondheidszorg, onderwijs, cultuur, sociale zaken en welzijn en volkshuisvesting als belangrijkste dossiers).
- Armoedebestrijding en een betere (toekomst)perspectief voor kinderen en ouderen hebben bij deze gedeputeerde de hoogste prioriteit.
- U wordt geïnformeerd over de gespreksonderwerpen en suggesties voor gesprekspunten van uw zijde. Zie hieronder toelichting.

Toelichting

1. Agendapunt: WEB (Water en Energiebedrijf Bonaire)

- Er zijn drie bedrijven betrokken bij de elektriciteitsvoorziening van Bonaire:
 - WEB is het eilandelijke elektriciteit-, drinkwater- en afvalwaterbedrijf. Het distribueert elektriciteit maar produceert zelf niet.
 - De private elektriciteitsproducent, 5.12.f, verkoopt alle productie aan WEB.
 - De in april 2021 opgerichte beleidsdeelnehemeling Bonaire Brandstof Terminals heeft op verzoek van de Kamer ook de doelstelling zich in te zetten voor verduurzaming.
- WEB heeft in 2017-2018 een plan gemaakt voor verduurzaming van de productie.

Ontvangen BBR

**Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Reg o**

**Kenmerk
DGBI-DR / 22112880**

- 5.121 heeft in 2019 een bod gedaan dit met een geheel eigen investering van USD 5.120 . te realiseren.
- Afhankelijk van de olieprijs betekent dit plan een gelijk of lager eindgebruikerstarief.
- WEB en eilandsbestuur hebben er niet voor getekend, omdat ze subsidie uit Den Haag wilden: "alleen met een significante tariefdaling wordt er draagvlak op Bonaire voor de verduurzaming behaald".
- Dit staat in contrast tot Europees Nederland waar elektriciteit juist duurder wordt door de opslag (ODE) om verduurzaming (SDE) mee te betalen.
- EZK heeft BBT intussen 5.120 . euro gegeven om (puur financieel) te participeren in verduurzaming. Bonaire is hier niet blij mee: Haags geld gaat niet naar Bonairiaans bedrijf, maar naar Haagse beleidsdeelneming. Dit is echter uitvoering van het verzoek van de Kamer.
- Als Bonaire nu tekent voor het plan van 5.121 , doen 5.121 en BBT de investering en is de kans op subsidie vervlogen.
- 5.121 wil het plan slechts uitvoeren als het zelf voor 50% participeert. Dit is voor 5.121 een aantrekkelijke (veilige en rendabele) investering. Het eilandsbestuur betreurt dat geld 'van het eiland af' gaat, en bij een multinational terecht komt.
- Hierbij speelt dat Bonaire in 2008 zelf besloot tot de privatisering van de elektriciteitsproductie, 5.121

Bij verduurzaming wil 5.121 een contractverlenging van 15 of meer jaar.

- Als de voorgenomen verduurzaming doorgaat (USD 5.120 .):
 1. 5.121 financiert minstens 5.120 .
 2. BBT financiert (tegen lagere financieringskosten) minstens 5.120 (5.120 euro).
 3. De overige 5.120 (5.120 euro) kan zowel 5.121 als BBT financieren, als het Rijk dit als subsidie zou verstrekken daarmee het eindgebruikerstarief.

Tarieven van elektriciteit:

- In 2020 en 2021 lagen olieprijzen laag, en gaf EZK een subsidie voor de volledige netbeheerkosten (vaste tarief). Daardoor zijn de tarieven per 1 januari 2022 flink gestegen, maar naar een vrij normaal niveau. Het kWh-tarief bedraagt nu 5.121 Dollarcent.
- Dit betekent nu een energierekening (3.000 kWh) van 5.120 USD op jaarbasis. In Europees Nederland is deze 5.120 euro.
- In de rekening op Bonaire zit vaste tarief voor netbeheer dat met EZK-subsidie uitkomt op 5 USD/maand.
- Van de 5.121 Dollarcent is 5.121 Dollarcent vaste kosten en 5.121 Dollarcent is brandstof.
- Deze brandstofcomponent gaat per 1 juli flink stijgen (tenzij de wereldolieprijzen weer instorten).
- Opties voor verlaging tarieven:
 1. Goedkope stookolie vanuit 5.121 -olieoverslag in plaats van huidige dure diesel. Gemakkelijkste en grootste besparing: team van de curator van 5.121 heeft berekend dat dit de helft van de oliekosten bespaart: 5.121 Dollarcent per kWh.

**Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Reg o**

2. Verduurzaming. Met het plan van WEB/5.1.2.b _____ gaat aandeel elektriciteit uit oliegeneratoren van 72% naar 22%: een afname van ongeveer 2/3 van de resterende 5.1.2.b Dollarcent (of van de 5.1.2.b als 5.1.2.b toch niet gaat leveren). De kosten voor verduurzaming komen er bij. Deze zijn in het eerste jaar ongeveer even hoog, daarna neemt jaarlijks (door afschrijving) de rente af.
3. Hogere netbeheersubsidie van EZK aan Bonaire. Deze subsidie werkt direct (in tegenstelling tot *lead time* bij verduurzaming) en met gegarandeerd effect (verduurzaming heeft bij lage olieprijs geen lager tarief tot gevolg, maar bij hoge olieprijs een extra gunstig effect).

Kenmerk
DGBI-DR / 22112880

Gesprekpunten van uw zijde:

5.1.2.i

2. **Agendapunt: Bonaire als living lab voor het ontwikkelen en testen van duurzame innovaties**

- Advies: aanhoren.

Gesprekpunten van uw zijde:

5.1.2.i

Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Reg o

Kenmerk
DGBI-DR / 22112880



**Agendapunt: Verkenning wat de impact is van klimaatverandering op
Bonaire**

- Advies: aanhoren.

Gesprekspunten van uw zijde:





BLUE MARINE
FOUNDATION

24

Blue Marine Foundation

*Dutch Caribbean opportunities for marine
conservation action*

December 2021

Increasing threats to the Dutch Caribbean

Unique and globally threatened biodiversity
Critically endangered species
Vulnerable essential habitats (mangrove and seagrass)
Some of the healthiest reefs in the Caribbean

BUT:

Poor land management is damaging the seas:

- Feral livestock
- Erosion
- Eutrophication by waste water
- Tourism (a growing sector) in sensitive areas
- Coastal development – need proper EIA process

Combined with global marine threats:

- Overfishing
- Invasive species, e.g. lionfish
- Pollution
- Climate change



Dutch Caribbean is underperforming on almost all biodiversity targets

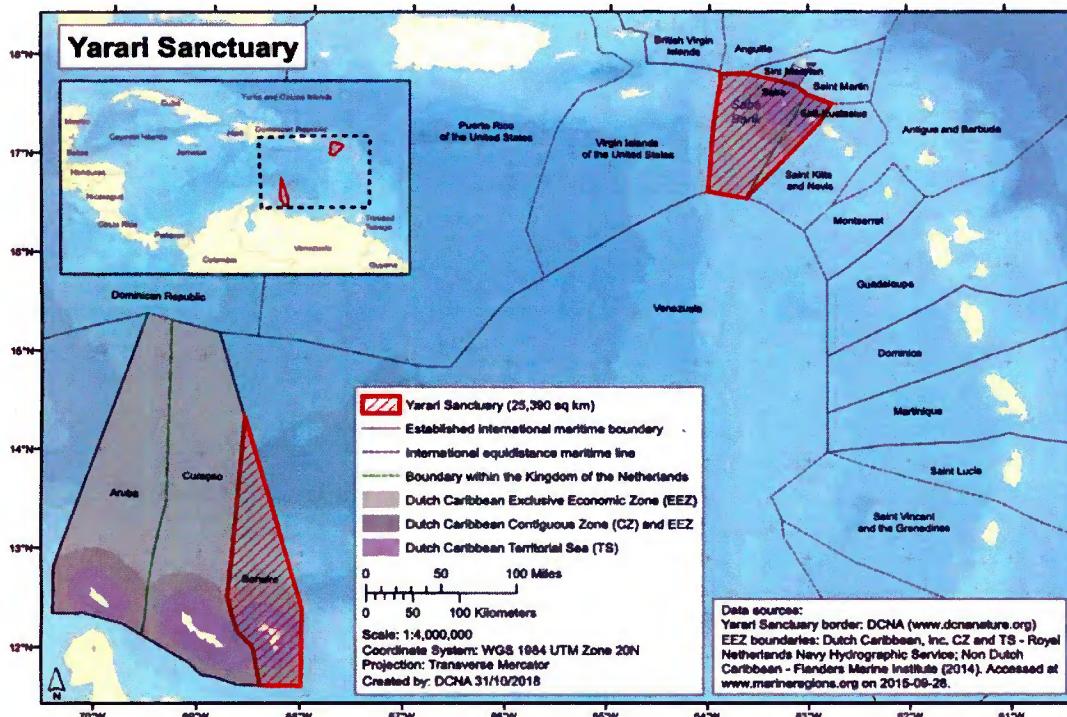
- | | | |
|--|--|----|
| Address the underlying drivers | Enhance the benefits to all | 24 |
| 1 Awareness of biodiversity increased | 14 Ecosystem services | |
| 2 Biodiversity values integrated | 15 Ecosystem restoration and resilience | |
| 3 Incentives reformed | 16 Access to and sharing benefits from genetic resources | |
| Reduce direct pressures | Enhance implementation | |
| 5 Habitat loss halved or reduced | 17 Biodiversity strategies and action plans | |
| 6 Sustainable management of aquatic living resources | 18 Traditional knowledge | |
| 7 Sustainable agriculture, aquaculture and forestry | 19 Sharing information and knowledge | |
| 8 Pollution reduced | 20 Mobilising resources from all sources | |
| 9 Invasive alien species prevented and controlled | | |
| 10 Ecosystems vulnerable to climate change | | |
| Improve the status of biodiversity | | |
| 11 Protected areas | | |
| 12 Reducing risk of extinction | | |
| 13 Safeguarding genetic diversity | | |

Scope for inshore MPA growth

- Limited marine protection - small and under-managed. Needs enforced no-take zones, etc.
- Lots of blue carbon habitats to protect

Island	Size Territorial waters (km ²)	Current MPA size (km ²)	Size if 30% protected (km ²)	Blue carbon habitat size
Aruba	~4000	60 (proposed)	~1200	1,454 ha
Bonaire	3482	27	1045	1,082 ha
Curacao	4977	10	1493	855 ha
Saba	1611	13	483	56 ha
St. Eustatius	1174	27.5	352	82 ha
St. Maarten	477	31	143	~220 ha
TOTAL		168.5	4,716	

Scope for EEZ marine protection growth, both in size and level of protection



Total Dutch Caribbean EEZ = 81,287 km² currently only 25,390 km² partially protected within the Yarari Sanctuary. Fisheries management needs improving.

Island	EEZ (including TW) (km ²)
Aruba	25287
Bonaire	13188
Curacao	30398
Saba	9644
St. Eustatius	2281
St. Maarten	489

Current funding & issues

- Project specific funding has resulted in ‘boom-bust’ scenarios
- Ineligibility for many grants makes sourcing external financing challenging (e.g. USA)
- Existing Trust Fund established 2006, with financing from Ministry of Interior and Dutch postcode lottery, ran for 10 years with interest reinvested and no withdrawals
- Currently \$18 million, since 2016 provides annual funds towards basic running costs
- Example 2019 expenditure:
- Funds reserved for Trust fund: \$1.8 million and general reserve \$41k
- Distribution between six islands and DCNA - \$400k (increased in 2020 due to covid)
- Contribution to emergency fund for islands – currently \$350k
- Independent economic assessments indicate \$22 million shortfall – total trust fund budget needed is \$40 million – annual disbursement per park would then increase to cover core management costs
- Dutch Govt is financing \$10.5m over 5 years on Caribbean Netherlands (3 island) for conservation, towards: control erosion and runoff (goat management), improved water quality, coral reef restoration, management of Sargassum inflow
- Gross underfunding for park management organisations on all six islands





BLUE's experience in UKOTs - could be replicable example for Dutch Government success in Dutch Caribbean

- Protection and management of UKOTs was kickstarted by catalytic philanthropic donations
- UK Government responded to NGO (especially BLUE and GBO) pressure, and from 2016-2021 contributed nearly £27 million with ongoing commitment in Blue Belt programme
- Combination of philanthropy (grants and endowment funds) plus UK Govt support ensure protection and management is world-class and enduring
- Each UKOT is different – BLUE has learned pitfalls and roads to success to ensure long term financial sustainability and good governance in each situation

UK Govt committing ~ £5.4 million per year to conservation
in the UKOTs



Need for action: Upgrade the DCNA Endowment Trust Fund

- Hague and Dutch govt need to increase assistance for more effective conservation
- Enact the proper legislation required
- Involve and support the local NGOs to focus on core issues
- Insist on sustainable coastal development on island, mandate for EIA process
- Drive for increased inshore protection (30%)
- Enhance the Yarari sanctuary with wider EEZ protections.

- Dutch Postcode Lottery will continue contribution of \$500k pa providing they are not sole funder

Additional benefits of increasing trust fund include:

- Employ and train local staff, secure jobs long term,
- Improve sustainable and up-to-date management plans
- Provide basic structural financing
- Improve financial and project reporting
- Improve education and outreach initiatives developing local support



Need for action: Protecting significant²⁴ blue carbon habitats

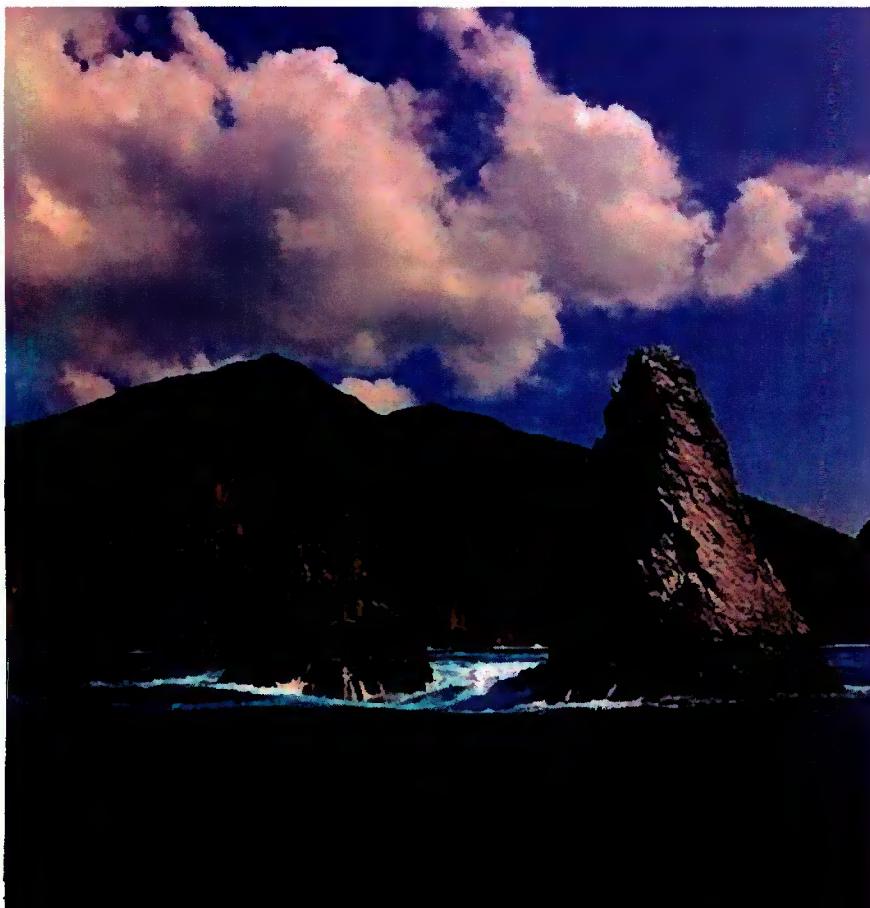
- Research required to establish size and locations of seagrass beds/ wetland areas – meet RAMSAR obligations
- Management of areas critical for credits
- BLUE to work with DCNA on blue carbon project establishment mechanisms
- without effective management of the islands, any blue carbon However, project is under threat.

Table 3 Calculated carbon stocks and burial rates for the Dutch Caribbean

Blue carbon ecosystem	Area (ha)	Carbon stock* (tonnes C ha ⁻²)	Carbon burial rate** (tonnes C ha ⁻² yr ⁻¹)	Carbon stock (tonnes C)	Carbon burial rate (tonnes C yr ⁻¹)
Mangroves	1205	468	1.39	563940	1675
Salt marches	1107	393	1.51	435051	1672
Seagrass	1042	72	0.83	75024	865

* (Nelleman et al. 2009) ** (Siikamäki et al. 2013)

BLUE support for Dutch Caribbean in collaboration with DCNA



Administered through the DCNA

24

Small grants fund

- Working on all six islands BLUE, through DNCA, funding will be used to address shortfalls or emergency requirements in areas including: monitoring and research, communications strategies, park equipment, repairs and maintenance, staff training.
- Financing small projects will build good community relationships, gain respect for BLUE in the region and addresses a range of critical conservation issues.

Creating impactful Marine Management Plans

- Saba, St Eustatius, Curacao, St Maarten and Bonaire all have outdated Marine Management Plans and these documents are critical to deliver effective conservation strategies in the National Parks. Funding will help St Maarten revise and update their Marine Management Plan which is essential to guide activities on the ground, garner stakeholder/community buy-in, and is keystone to ensure management is activated, funding is best directed, and greatest threats are addressed.

Protecting vulnerable species

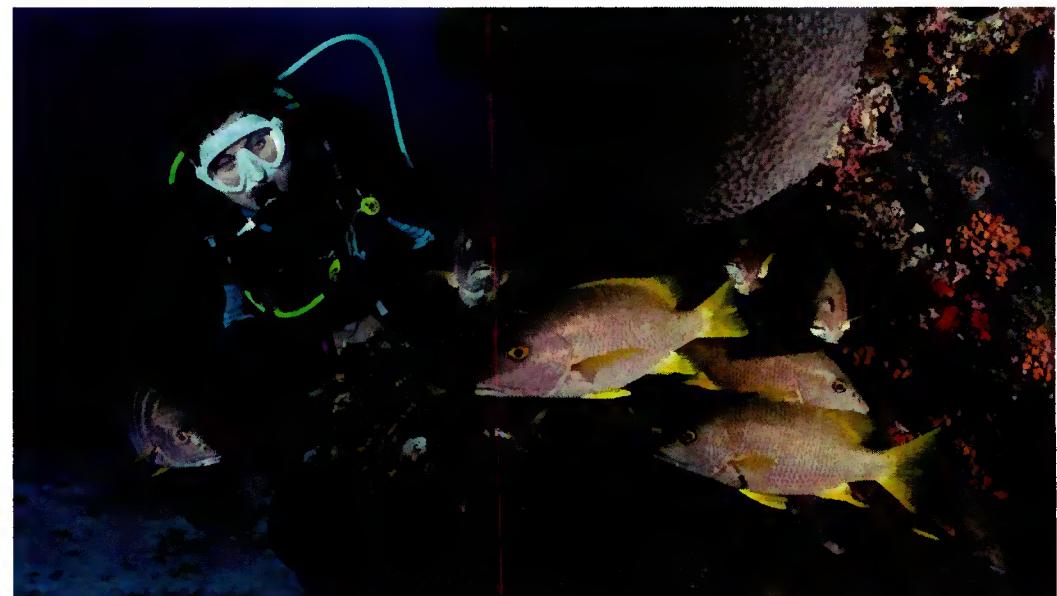
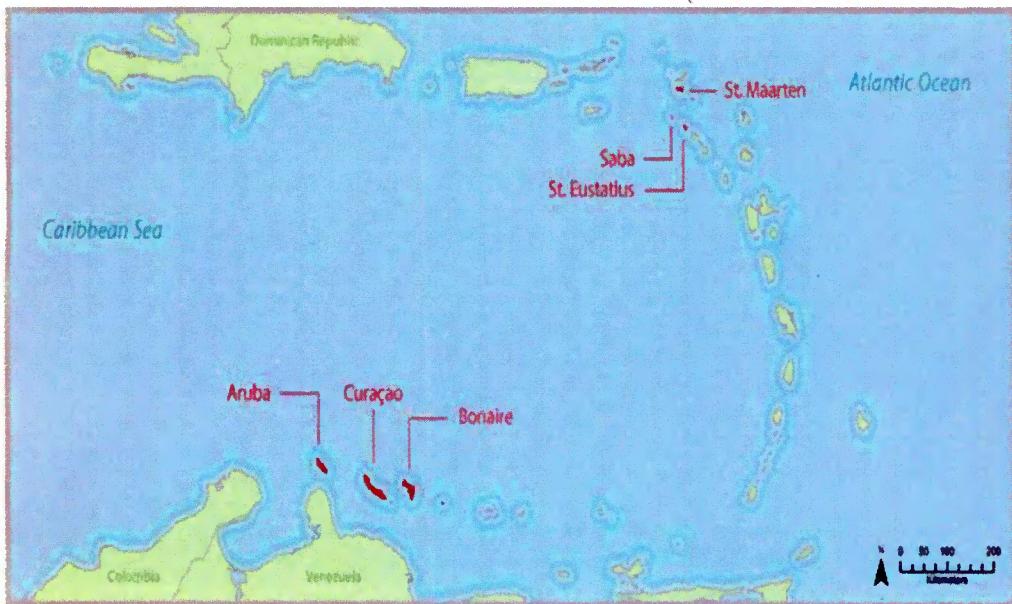
- Enhancing collaborative shark conservation in the Dutch Caribbean

Blue carbon (mangrove, seagrass) habitats

- Creating carbon offsetting schemes for protected areas in Aruba, Bonaire, Curacao and St Maarten

Vision for the Dutch Caribbean marine conservation

- All six islands offshore EEZ protected within Yarari sanctuary and restrictions increased
- Inshore MPAs increased in size (target 30%) with no take zones
- Dutch Government further committed to conservation in the Dutch Caribbean including financing endowment fund
- Protection of Blue carbon habitats
- Updated legislation (fisheries/conservation)
- Updated park management plans





Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Herijking taakverdeling tussen het Rijk en het Openbaar lichaam Bonaire

Document ten behoeve van vaststelling tijdens het bestuurlijk overleg op 16 juni 2022 te Bonaire.

NB. De lijst van taken van het Rijk en het openbaar lichaam is niet compleet. Enkele taken worden meegenomen in het onderzoek naar de eilandelijke middelen (2022-2023) en zullen na afloop hiervan worden herijkt.

Buiten reikwijdte

Klimaatadaptatie	Nee	De Nationale Klimaatadaptatiestrategie		Uitvoering	
------------------	-----	--	--	------------	--

9 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Omschrijving taak	Wijziging	Vastgelegd	Taakverdeling per 16 juni 2022	Bijzonderheden
			Rijk	OL
Natuur: bescherming land en water	Nee	Wet grondslagen natuurbeheer en bescherming BES	<p>Minister voor VRO:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ruimtelijk ontwikkelingsprogramma. <p>Staatssecretaris van IenW:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kwaliteitseisen voor de handhaving van deze wet. - Vaststellen van beleid met betrekking tot handhavingsbevoegdheden door de bestuursorganen die belast zijn met de bestuursrechtelijke handhaving; - De coördinatie van de uitvoering van het bepaalde op grond van artikel 10.9. <p>Bieden: Aanwijzingsbevoegdheid (interbestuurlijk toezicht).</p>	<p>Opstellen eilandelijke ontwikkelingsplannen onder wet RO; opstellen milieuplannen onder VROM BES (IenW); opstellen natuur plannen onder Wet grondslagen natuurbescherming BES (LNV).</p>

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Bescherming natuurparken (o.a. koraal)	Nee	Wet grondslagen natuurbeheer en bescherming BES	Beheer Yarari zeezoogdieren en haaienreservaat (omvat de Exclusieve Economische Zone (EEZ))	Uitvoering beheer parken	Het beheer van de EEZ is een Rijkstaak.
--	-----	---	---	--------------------------	---



Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Herijking taakverdeling tussen het Rijk en het Openbaar lichaam Saba

Document ten behoeve van vaststelling tijdens het bestuurlijk overleg op **PM** te Saba.

Versiebeheer:

- 1.0 Afgestemd met Saba, gedeeld met departementen
- 1.1 Reacties departementen verwerkt, delen met Saba
- 2.0 Versie t.b.v. stuurgroep en 90%-versie

Buiten reikwijdte

Klimaatadaptatie	Nee	De Nationale Klimaatadaptatiestrategie		Uitvoering	
------------------	-----	--	--	------------	--

10 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Omschrijving taak	Wijziging	Vastgelegd	Taakverdeling per PM	Bijzonderheden	
Natuur: bescherming land en water	Nee	Wet RO; Wet VROM BES; Wet grondslagen natuurbeheer en – bescherming BES	Rijk Minister voor VRO: - bovenlokale belangen op te nemen in een ruimtelijk ontwikkelingsprogramma. Staatssecretaris van IenW: - Bij AMvB kwaliteitseisen vast te stellen voor de handhaving van deze wet. Daaronder vallen thema's als bouwen en milieu; - Vaststellen van beleid met betrekking tot een strategische, programmaticke en onderling afgestemde uitoefening van de handhavingsbevoegdheden door de bestuursorganen die belast zijn met de bestuursrechtelijke handhaving; - De coördinatie van de uitvoering van het bepaalde op grond van artikel 10.9. Beiden: - Aanwijzingsbevoegdheid (interbestuurlijk toezicht).	OL Opstellen eilandelijke ontwikkelingsplannen onder wet RO; opstellen milieuplannen onder VROM BES (IenW); opstellen natuur plannen onder Wet grondslagen natuurbescherming BES (LNV).	De taken van het openbaar lichaam zijn op dit moment samengevoegd als één implementatie-agenda onder het NMBP.

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Bescherming natuurparken (o.a. koraal)	Ja	Wet grondslagen natuurbeheer en - bescherming BES	Beheer Saba bank en Yarari-reservaat	Uitvoering beheer overige parken	Taakverschuiving: beheer Yarari-reservaat gaat naar het Rijk
					Met opmerkingen 5.12e]: Verheldering door LNV

Bijlage 10

Stuurgroep LW 1 april 2021



Afdeling Beleid en Projecten

Aan:
Minister van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

Directie Natuur & Biodiversiteit
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
Nederland
E-mail:

Uw brief van:
Ons nummer:
Datum:
Betreft: Financiële bijstand aanschaf
middelen ter bestrijding van sargassum

Geachte heer **5.1.2.e**,

De reden van dit schrijven is gelegen in een verzoek tot financiële steun om sargassum, op korte termijn, effectief te kunnen bestrijden. Wij berichten u hierover als volgt.

Jaarlijks heeft Bonaire te maken met influxes van Sargassum. Om aanspoelingen van sargassum op korte termijn effectief aan te pakken is extra financiële steun noodzakelijk. Vanuit de verantwoordelijkheid van het OLB voor natuur voert STINAPA het beheer van de natuurparken. Ten gevolge van een relatief nieuw fenomeen, het aanspoelen van grote hoeveelheden sargassum, heeft het Openbaar Lichaam Bonaire er een extra zorgtaak bij gekregen voor het beheer van de natuur in het mariene natuurpark. Het beheer van dit natuurpark is gemanageerd aan Stichting Stinapa. Het opruimen van aangespoelde sargassum kost tijd, mankracht, materialen en materieel. Momenteel worden in geval van nood gelden gebruikt die voor andere management taken gealloceerd waren. Medewerkers van STINAPA en het OLB worden van hun taken gehaald om mee te helpen met het verwijderen van sargassum.

De grootste en meest impactvolle influx van sargassum vond in 2018 plaats. Inmiddels is gebleken dat dergelijke aanspoeling van grote hoeveelheden sargassum een terugkerend fenomeen zullen zijn in de Cariben. De oorzaak hiervoor is klimaatverandering en een verandering in de oceaanstroomingen. Aangespoelde sargassum zorgt voor problemen voor de natuur, het toerisme en potentieel ook de publieke gezondheid. Habitats en ecosystemen die geraakt worden door de influx van grote hoeveelheden sargassum zijn bijvoorbeeld de mangroven, zeegrasvelden en zandstranden (met nesten van zeeschildpadden). Het is belangrijk om sargassum binnen 2 dagen na aanspoelen op te ruimen om de schade aan de natuur zo veel mogelijk te beperken. Er wordt getracht zo snel mogelijk op te ruimen met de middelen die er zijn. Het ontbreekt momenteel aan gelden voor mankracht en materialen. Daarnaast bleken de rollen en verantwoordelijkheden voor de aanpak van dit recente fenomeen niet duidelijk. Er is daarom gewerkt aan een Sargassum Response Plan. Dit plan richt zich vooralsnog op hoe men op korte termijn, de komende paar jaar, kan en zal reageren als er grote hoeveelheden sargassum aanspoelen. In een navolgend adviesrapport zal onderzocht en aangegeven worden hoe dit in de toekomst mogelijk effectiever en efficiënter kan en wat daarvoor nodig is.

Correspondentieadres

Buiten reikwijdte

Verzoeken bij beantwoording van deze brief datum, nummer en onderwerp te vermelden



Gekozen voor deze tweedeling is, omdat Bonaire nu ook al te maken heeft met aanspoelingen van sargassum events en aanschaf van grote materialen en materieel niet op korte termijn gerealiseerd kan worden. De kans op een sargassum influx is in de maanden maart-juni groter dan andere maanden. Gezien de tijdsgevoeligheid doen wij nu parallel aan de afwikkeling van dat plan een verzoek voor financiële steun van de aanschaf van materialen om op korte termijn beter te kunnen reageren op een influx.

STINAPA schat dat er USD 108840.66 nodig is om de benodigde materialen aan te schaffen. Bijgevoegd aan deze brief vind u een lijst met de benodigde materialen en bijbehorende prijzen. Een aantal van de materialen zullen worden gebruikt door medewerkers en vrijwilligers om sargassum aan land op te ruimen. Items 10 t/m 13 zullen worden gebruikt om oil en/of sargassum booms in te zetten om het sargassum in het water op te vangen en naar een centraal punt te leiden. Item 13 betreft een speciaal type sargassum boom welke meer water doorlaat dan een oil boom en daarmee makkelijker in gebruik is én tevens weerbaarder is voor weersomstandigheden en de zoute zee dan een oil boom. In dit stadium wordt een relatief kleine lengte boom aangeschaft voor testdoeleinden. Op lange termijn is het de bedoeling om meer boom-lengte aan te schaffen wanneer het goed uit de test is gekomen. Voor de aanschaf van item 1 is het nodig om terugkerende kosten te maken, namelijk de opslag van de boot in de inactieve maanden. Dit wordt begroot op ^{5.12.b} dollar per jaar, gebaseerd op 8 inactieve maanden.

Voor de bescherming van de natuur, het toerisme en de publieke gezondheid acht het OLB het adequate handelen en reageren op aanspoelingen van sargassum als essentieel en cruciaal. Vanwege het ontbreken van andere financieringsmogelijkheden verzoekt het OLB in afstemming met STINAPA om een eenmalige uitkering van USD 108840.66 voor de aanschaf van materialen.

In afwachting op een positief antwoord uwerzijds.

Hoogachtend,

Het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire,
de gezaghebber,
de secretaris,

Bijlage: Kostenraming STINAPA - aanschaf materialen voor verwijdering van sargassum
Cc.: Dir. R&O, FIN

Projected costs - purchase small material sargassum

item #	Product	Amount	Costs*	Total*	Remarks
1	Small boat with motor and trailer				Op basis van een 2de hands boot en trailer
2	Rakes (big)				5.1.2.e
3	Rakes (small)				5.1.2.e
4	Pitch forks				5.1.2.e
5	Gloves				5.1.2.e
6	Shovels				5.1.2.e
7	Wheelbarrow				5.1.2.e
8	Garbage bin with wheels				5.1.2.e
9	Big waste bags				5.1.2.e
10	Helix anchors**				Helix anchors zijn ontworpen door en voor STINAPA. Prijs per stuk is afhankelijk van de afname en daarom op dit moment nog niet bekend. Geschatte prijs is gebaseerd op een eerdere bestelling.
11	Danforth anchors**				Een schatting van de prijs gebaseerd op een anchor van 4lb.
12	Buoys**				Voor iedere Danforth anchor is een boei nodig
13	Test booms**				Schatting van testbooms gebaseerd op een offerte van 25 maart 2021 van het bedrijf Le Floc Depollution.
	SUB TOTAL				
	Unforeseen costs				
	Total				

*alle bedragen zijn in US dollars

** prijzen zijn inclusief transportkosten en inklaaring

Bijlage 11

Stuurgroep LW 1 april 2021



Bestuurscollege van het Openbaar Lichaam Bonaire
Piasa Reina Wilhelmina 1
Kralendijk

Datum: 19 maart 2021

Betreft: Tegengaan overbegrazing in Washinton-Slagbaai Nationaal Park

Geachte leden van het Bestuurscollege

Via deze weg willen wij U informeren over de voortgang van het geiten project in Washington-Slagbaai Nationaal Park. Het tegengaan van overbegrazing in het park en de daaruitvoorvloeiende erosie is een belangrijke doelstelling voor natuurbeleid op Bonaire (zie o.a. doelstelling N3-A in het *Natuurplan Bonaire 2020-2024*, en strategische doel 1.1-B van de *Implementatie Agenda voor het Natuur- en Milieubeleidsplan Bonaire 2020-2030*).

Het afgelopen jaar heeft STINAPA voortgang geboekt met het verwijderen van geiten uit het park. De strategie om relatief kleine gebieden te omheinen blijkt effectief te zijn: het eerste geïsoleerde gebied (8 % van Slagbaai, 145 hectare) is momenteel vrijwel vrij van geiten. STINAPA staf is momenteel bezig met het onderhoud van bestaande hekken, en de aanleg van nieuwe hekken (het hek bij Playa Grandi en een 2^{de} geïsoleerde gebied). Daarnaast hopen wij zo snel mogelijk te beginnen met de aanleg van een hek langs de zuidelijke grens van het park (het Labra hek). Wij wachten momenteel op de vergunning van de Dienst Ruimtelijk Ontwikkeling hiervoor. Deze activiteiten worden gefinancierd door de bijzonder uitkering ondersteuning beheer naturoparken (DGNVLG/20304728).

Het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij stelt additionele financiële middelen beschikbaar voor de periode 2021-2024 om deze activiteiten op te schalen. STINAPA zal in samenwerking met de Dienst Ruimtelijk Ontwikkeling en het ministerie een gedetailleerd plan en budget op stellen voor de komende drie jaar. Daarvoor verzoeken wij of de adviseurs van LNV over de aanpak voor loslopende geiten in Caribisch Nederland 5.1.2.e, naar Bonaire kunnen komen om hun expertise en ervaring te delen, en de capaciteit van het STINAPA team te versterken. Het doel is om alle geiten in het Washington-Slagbaai park te verwijderen, en daarmee één van de belangrijkste ambities voor natuurbeheer op Bonaire te realizeren.

Wij hopen U hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Met vri-

5.1.2.e

5.1.2.e

STI Bonaire

cc. Stuургоep Land & Water

Verdere uitwerking mogelijke investeringsprojecten Caribisch Nederland

Januari 2018

Disclaimer: In samenwerking met EZK, LNV, I&W, OCW en SZW heeft BZK gewerkt aan een groslijst van mogelijke investeringsprojecten voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba, welke conform Regeerakkoord bijdragen aan verbetering van het economisch perspectief via onder meer versterking van de infrastructuur en het terugdringen van armoede.

Ter illustratie van de omvang van de totale investeringsbehoefte zijn uit deze groslijst een aantal projectvoorstellingen nader uitgewerkt door de betrokken departementen. Het betreft daarmee dus uitdrukkelijk nog geen definitieve selectie van projecten.

Project: Koraalbescherming en herstel / geitenproblematiek Caribisch Nederland		Budget: USD 4,0 mln
Omschrijving project:	<p>Algemeen</p> <p>De koralen van Caribisch Nederland gaan snel achteruit onder ander door erosiemateriaal veroorzaakt door illegaal loslopende gelten (geitenproblematiek), verontreinigd afvalwater en klimaatverandering (bleaching). De achteruitgang van koraal heeft naast de afname van de intrinsieke waarden van het ecosysteem negatieve gevolgen voor de economische sectoren vissershaven en toerisme op de eilanden.</p> <p><i>Afvalwater is ook een belangrijke bedreiging voor de kwaliteit van het koraal. Hier voor is een apart project (minisiterie I&W) ingediend. Realisatie afvalwatervoorzieningen bij bedrijven in Caribisch Nederland. Met het realiseren van voorzieningen (septic tanks en transportleidingen) kan afvalwater worden opgevangen en naar een verwerker worden getransporteerd.</i></p> <p>Geitenproblematiek</p> <p>Zo'n 32.000 illegaal loslopende gelten op Bonaire dragen in aanzienlijke mate bij aan natuurdegradatie op het eiland en bedreigen via erosie het koraal in zee. Het merendeel van deze gelten heeft een eigenaar. Deze praktijk van het houden van geiten is diepgeworteld. Handhaving vindt al decennia niet plaats. Deze extensieve productie van gelenvlees is niet alleen schadelijk, maar ook zeer inefficiënt en heeft mede tot gevolg dat het platteland onleefbaar is geworden. Zowel vanwege de economie als vanwege de natuur is het van groot belang voor het eiland dat hierin verandering komt. Deze gedachte wordt in toenemend mate ook op het eiland gezien.</p> <p>5.1.21 [REDACTIE] stelt op dit moment een Plan van Aanpak (PvA) op, in interactie met het Openbaar Lichaam 5.1.21 [REDACTIE], de toeristensector en 5.1.21 [REDACTIE]. Kern van dit plan is om via investeringen in water, veiligheid, veevoerproductie en rasverbetering een beter alternatief te bieden voor de huidige natuurbegrazing door gelten en dit te combineren met hernieuwde handhaving op loslopende gelten. Dit PvA moet in de eerste helft van 2018 afgerond worden. De samenwerkende partijen, inclusief LNV zullen het plan van aanpak moeten onderschrijven waarbij elke stakeholder zijn verantwoordelijkheid zal nemen. De kansen voor dit PvA zijn sterk toegenomen sinds de boerencoöperatie 5.1.21 [REDACTIE] op 26 oktober 2017 onder voorwaarden in heeft gestemd met de hoofdlijnen van dit PvA, en dit ook publiekelijk heeft laten weten.</p> <p>Onderdelen van dit project zijn o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Nadere uitwerking van PvA dat besluitvorming, toedeling van verantwoordelijkheden alsmede een realistische planning & fasering mogelijk worden. Voorzien eerste helft 2018; b. Ondersteuning besluitvormingsproces op en met het eiland; c. Optuigen van uitvoeringsorganisatie PvA; d. Investeringen in noodzakelijke infrastructuur & organisatie: mechanisatie t.b.v. veevoerproductie, invoering identificatie en registratie, handhaving (diefstal en illegale slacht), water van voldoende kwaliteit (bottleneck voor de landbouwproductie); e. Er zijn een aantal mogelijke technieken om het aanbod van water op de eilanden te vergroten. Het is echter nu nog niet duidelijk welke techniek op de eilanden werken. f. Tender professionele veevoerproductie. 	

	<p>Met name onderdeel d zal aanzienlijke investeringen omvatten. De noodzakelijke minimale investering over deze kabinetperiode vanuit de Rijksoverheid bedraagt \$3 mln. Deze investeringen verdienen zich echter op de lange termijn terug door handhaving en versterking van m.n. het toerisme (zie TEEB-studies), omdat onherstelbare natuurschade aan de riffen wordt beperkt.</p> <p><i>Koraal herstel</i></p> <p>In aanvulling op maatregelen om de achteruitgang tegen te gaan is herstel van koraalsystemen bij Bonaire, Saba en St Eustatius goed realiseerbaar. Op Bonaire zijn diverse proeven van koraalherstel gedaan. Een structurele aanpak is mogelijk rond de eilanden.</p> <p>Koraalrifrestoratie door middel van het kweken en uitzetten van afgebroken koraalfragmenten is een optie voor het herstellen van stukken rif. Snel groeiende en goed van schade herstellende koralen zoals de twee Caribische Acropora soorten vormen potentieel geschikte kandidaten waar ook al veel ervaring mee is opgedaan (zie bv. www.rescq.eu en crfbonaire.org).</p> <p>Op Bonaire betekent het een opschaling van de huidige activiteiten. Op Saba en St Eustatius betekent het een staart maken met het herstel van Elkhorn reefs.</p> <p>Op de Sababank betekent het een project op gericht op het aanbrengen van zogenaamde 'reefballs' op de kale bovenkant van de bank</p>
Stakeholders:	<p>Lokaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5.1.2.f ■ [REDACTED] ■ [REDACTED] ■ [REDACTED] lokale visser organisaties, dive shops, resort eigenaren, waterbedrijven; - Openbaar lichaam Bonaire, Saba en St Eustatius; <p>Nationaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ministerie LNV - 5.1.2.f
Financiering:	Financiering via openbare lichaam (onder voorwaarde).
Governance:	<ul style="list-style-type: none"> - Geiten: het Bestuur College Bonaire is reeds akkoord gegaan met het uitwerken van het plan van aanpak op basis van het gekozen scenario 3. Sinds 26 oktober heeft het bestuur van Kriabon zich achter het ontwikkelen van het plan van aanpak gesteld. - Koraal herstel: de begeleiding van het project vindt plaats vanuit OLB, de uitvoering vindt plaats door de natuurorganisaties 5.1.2.f in samenwerking met 5.1.2.f
Bijzonderheden:	Belangrijke voorwaarde voor het slagen van de aanpak is een goed functionerende slachthuis op Bonaire. Hiervoor is een apart projectvoorstel voor opgesteld (Slachthuis Bonaire).

Van: 5.1.2.e @greenpeace.org>
Verzonden: dinsdag 31 mei 2022 13:05
Aan: Commissie Koninkrijksrelaties <cie.kr@tweede kamer.nl>
CC 5.1.2.e @groene11.nl>; 5.1.2.e @greenpeace.org>
Onderwerp: Impact van de klimaatcrisis op Caribisch Nederland en specifiek Bonaire- Greenpeace NL position paper

beste 5.1.2.e griffie van de commissie Koninkrijksrelaties,

Mogelijk heb je het al voorbij zien komen, maar hierbij stuur ik je ter informatie het (Engelstalige) position paper [Future of Bonaire: Greenpeace review on the impacts of climate change on the Dutch Caribbean island Bonaire](#) wat inzicht geeft in de gevolgen van de klimaatcrisis voor Bonaire en het standpunt van Greenpeace Nederland hierover. Mogelijk is dit toe te voegen aan een digitaal dossier over Caribisch Nederland?

Ik heb dit vorige week ook gedeeld met leden van de commissies Koninkrijksrelaties, EZK en I&W.

Korte toelichting:

Greenpeace Nederland maakt zich grote zorgen over de impact van de klimaatcrisis op Bonaire en de andere eilanden in Caribisch Nederland. Bonaire is het laagst gelegen eiland van Caribisch Nederland. Het is afhankelijk van het koraal, dat functioneert als golfbreker, maar dat wordt zeer bedreigd door klimaatverandering. Wij hebben vele gesprekken gevoerd met experts en Bonairianen over deze onderwerpen, bezoeven gebracht aan Bonaire en sinds april werken er op het eiland twee nieuwe collega's. Ook hebben we de Vrije Universiteit Amsterdam de opdracht gegeven de gevolgen van klimaatverandering voor de eilanden in kaart te brengen. Dit onderzoek is gaande en zal nog in 2022 worden afgerond.

Met alle kennis die we zover vergaard hebben vragen wij ons af of de Nederlandse regering voldoende maatregelen neemt om de ergste gevolgen van klimaatverandering voor Caribisch Nederland te voorkomen.

Met het position paper willen we mensen in Europees en Caribisch Nederland bewust maken van de gevolgen van de klimaatcrisis op Caribisch Nederland. En van de ongelijkheid tussen Europees Nederland en onze 3 bijzondere overzeese gemeenten, gezien de drie eilanden minder goed worden beschermd tegen de gevolgen van de klimaatcrisis dan het Europese deel van ons land.

--

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
5.1.2.e

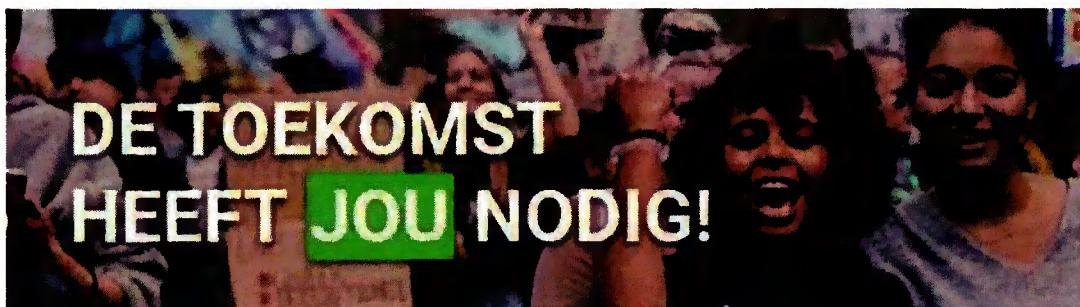
5.1.2.e @greenpeace.org

Twitter: @5.1.2.e

NDSM-plein 32

1033 WB Amsterdam

PS Ben jij zuinig op de toekomst? Word dan supporter van Greenpeace. Samen met jou beschermen we de natuur en gaan we klimaatverandering tegen. Ga naar greenpeace.nl/doneer



Verdere uitwerking investeringsprojecten Caribisch Nederland

Koraalbescherming en herstel Caribisch Nederland	Budget: Euro 4,0 mln
<p>Omschrijving project:</p> <p><i>Algemeen</i></p> <p>De koralen van Caribisch Nederland gaan snel achteruit onder ander door erosiemateriaal veroorzaakt door illegaal loslopende geiten (geitenproblematiek), verontreinigd afvalwater en klimaatverandering (bleaching). De achteruitgang van koraal heeft naast de afname van de intrinsieke waarden van het ecosysteem negatieve gevolgen voor de economische sectoren visserij en toerisme op de eilanden.</p> <p><i>Afvalwater is ook een belangrijke bedreiging voor de kwaliteit van het koraal. Hiervoor is een apart project (minsiterie I&W) ingediend. Realisatie afvalwatervoorzieningen bij bedrijven in Caribisch Nederland. Met het realiseren van voorzieningen (septictanks en transportleidingen) kan afvalwater worden opgevangen en naar een verwerker worden getransporteerd.</i></p> <p><i>Geitenproblematiek</i></p> <p>Zo'n 32.000 illegaal loslopende geiten op Bonaire dragen in aanzienlijke mate bij aan natuurdegradatie op het eiland en bedreigen via erosie het koraal in zee. Het merendeel van deze geiten heeft een eigenaar. Deze praktijk van het houden van geiten is diepgeworteld. Handhaving vindt al decennia niet plaats. Deze extensieve productie van geitenvlees is niet alleen schadelijk, maar ook zeer inefficiënt en heeft mede tot gevolg dat het platteland onleefbaar is geworden. Zowel vanwege de economie als vanwege de natuur is het van groot belang voor het eiland dat hierin verandering komt. Deze gedachte wordt in toenemend mate ook op het eiland gezien.</p> <p>Wageningen Livestock Research stelt op dit moment een Plan van Aanpak (PvA) op, in interactie met het Openbaar Lichaam, de boerencoöperatie Kriabon, de toeristensector en DCNA (Dutch Caribbean Nature Alliance en STINAPA (Stichting Nationale Parken Bonaire). Kern van dit plan is om via investeringen in water, veiligheid, veevoerproductie en rasverbetering een beter alternatief te bieden voor de huidige natuurbegrazing door geiten en dit te combineren met hernieuwde handhaving op loslopende geiten. Dit PvA moet in de eerste helft van 2018 afgerond worden. De samenwerkende partijen, inclusief LNV zullen het plan van aanpak moeten onderschrijven waarbij elke stakeholder zijn verantwoordelijkheid zal nemen. De kansen voor dit PvA zijn sterk toegenomen sinds de boerencoöperatie Kriabon op 26 oktober 2017 onder voorwaarden in heeft gestemd met de hoofdlijnen van dit PvA, en dit ook publiekelijk heeft laten weten.</p> <p>Onderdelen van dit project zijn o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Nadere uitwerking van PvA dat besluitvorming, toedeling van verantwoordelijkheden alsmede een realistische planning & fasering mogelijk worden. Voorzien eerste helft 2018; b. Ondersteuning besluitvormingsproces op en met het eiland; c. Optuigen van uitvoeringsorganisatie PvA; d. Investeringen in noodzakelijke Infrastructuur & organisatie: mechanisatie t.b.v. veevoerproductie, invoering identificatie en registratie, handhaving (diefstal en illegale slacht), water van voldoende kwaliteit (bottleneck voor de landbouwproductie). e. Er zijn een aantal mogelijke technieken om het aanbod van water op de 	

	<p>eilanden te vergroten. Het is echter nu nog niet duidelijk welke techniek op de eilanden werken.</p> <p>f. Tender professionele veevoerproductie.</p> <p>Met name onderdeel d zal aanzienlijke investeringen omvatten. De noodzakelijke minimale investering over deze kabinetperiode vanuit de Rijksoverheid bedraagt \$3 mln. Deze investeringen verdienen zich echter op de lange termijn terug door handhaving en versterking van m.n. het toerisme (zie TEEB-studies), omdat onherstelbare natuurschade aan de riffen wordt beperkt.</p> <p><i>Koraal herstel</i></p> <p>In aanvulling op maatregelen om de achteruitgang tegen te gaan is herstel van koraalsystemen bij Bonaire, Saba en St Eustatius goed realiseerbaar. Op Bonaire zijn diverse proeven van koraalherstel gedaan. Een structurele aanpak is mogelijk rond de eilanden.</p> <p>Koraalrifrestoratie door middel van het kweken en uitzetten van afgebroken koraalfragmenten is een optie voor het herstellen van stukken rif. Snel groeiende en goed van schade herstellende koralen zoals de twee Caribische Acropora soorten vormen potentieel geschikte kandidaten waar ook al veel ervaring mee is opgedaan (zie bv. www.rescq.eu en crfbonaire.org).</p> <p>Op Bonaire betekent het een opschaling van de huidige activiteiten. Op Saba en St Eustatius betekent het een staart maken met het herstel van Elkhorn reefs.</p> <p>Op de Sababank betekent het een project op gericht op het aanbrengen van zogenaamde 'reefballs' op de kale bovenkant van de bank</p>
Stakeholders:	<p>Lokaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dutch Caribbean Nature Alliance (DCNA), Stichting natuurparken Bonaire (STINAPA), Saba Conservation Foundation (SCF), St Eustatius National Park (STENAPA); - Kriabon (landbouworganisatie), Coral Restoration Foundation Bonaire (CRFB), lokale visser organisaties, dive shops, resort eigenaren, waterbedrijven; - Openbaar lichaam Bonaire, Saba en St Eustatius; <p>Nationaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ministerie LNV - Wageningen University.
Financiering:	Financiering via openbare lichaam (onder voorwaarde).
Governance:	<ul style="list-style-type: none"> - Geiten: het Bestuur College Bonaire is reeds akkoord gegaan met het uitwerken van het plan van aanpak op basis van het gekozen scenario 3. Sinds 26 oktober heeft het bestuur van Kriabon zich achter het ontwikkelen van het plan van aanpak gesteld. - Koraal herstel: de begeleiding van het project vindt plaats vanuit OLB, de uitvoering vindt plaats door de natuurorganisaties STINAPA, STENAPA en SCF in samenwerking met de Coral Restoration foundation Bonaire (CRFB) en Wageningen marine research (WUR).
Bijzonderheden:	Belangrijke voorwaarde voor het slagen van de aanpak is een goed functionerende slachthuis op Bonaire. Hiervoor is een apart projectvoorstel voor opgesteld (Slachthuis Bonaire).

Fiche natuur en landbouw

Deze fiche is ter achtergrondinformatie mochten deze onderwerpen in gesprekken aan de orde komen.

Natuur

Het huidige Natuurbeleidsplan Caribisch Nederland heeft een looptijd van 2013 -2017. Het ministerie van LNV is in overleg met alle betrokken partijen bezig om het nieuwe Natuurbeleidsplan voor 2018-2022 op te stellen. Dat zal nog enkele maanden duren voordat het gereed is. Het opstellen van een Natuurbeleidsplan is een wettelijke verplichting uit de Wet Grondslagen Natuurbeheer en -bescherming BES. De Regeling Bijzondere Uitkering Natuur is door het vorige kabinet opgesteld om achterstallig onderhoud in de natuur aan te pakken. Daar wordt nu nog aan gewerkt. Nieuwe voorstellen kunnen niet meer worden ingediend.

De toestand van het koraal is zorgelijk en van verschillende kanten wordt gepleit om **de door mensen beïnvloedbare oorzaken** aan te pakken en te werken aan herstel van het koraal in de Cariben. De zorgen voor de eilanden heeft te maken met het feit dat de staat van het marine milieu bepalend is voor de grootste inkomstenbasis: toerisme.

Wereldwijd en ook in de Nederlandse media verschijnen met hoge regelmaat berichten over koraaldegradatie, dikwijls gekoppeld aan klimaatverandering. De eilanden moeten in echter meer commitment tonen ten aanzien van reeds voorgedragen oplossingsrichtingen.

Landbouw

Landbouw is primair de taak van de eilandelijke overheden. Economisch, klimatologisch en cultureel zijn de perspectieven voor landbouw niet geweldig maar het is evident dat er meer mogelijk is dan er nu gebeurt. Landbouw kan bijdragen aan de voedselvoorziening, de werkgelegenheid, het tegengaan van erosie. Belangrijk onderdeel van iedere aanpak zijn goed functionerende diensten Landbouw, Veeteelt en Visserij.

De besluitvorming van Bonaire om het LVV te professionaliseren blijft achterwege vanwege lokale politieke afwegingen. U heeft via een ambtsbericht aan de gezaghebber gevraagd om onder andere deze kwestie toe te lichten zodat u de Kamervragen hieromtrent vervolgens kan beantwoorden.

Format bestedingsplannen Aanvullende Post v2.0

Achtergrond

- In de financiële bijlage van het regeerakkoord is de volgende passage opgenomen:
"Intensivering (inclusief uitvoeringskosten) die nadere uitwerking behoeven worden op de aanvullende post van het ministerie van Financiën geboekt in afwachting van concrete en doelmatige beleidsvoorstellen. Intensiveringsmiddelen worden vervolgens jaarlijks tranchegewijs uitgekeerd onder voorbehoud van een doelmatig bestedingsplan met daarin onder andere aandacht voor hoe en wanneer wordt geëvalueerd en hoe hiervoor data worden verzameld."
- Voor de overheveling van middelen wordt zo veel mogelijk aangesloten bij reguliere begrotingsmomenten (voorjaar, julibrief, augustusbrief of najaarsnota).
- Om invulling te geven aan het jaarlijks tranchegewijs uitkeren van de middelen, is in de bestedingsplannen aandacht voor de fasering van de intensivering en de nodige tussenstappen.
- Onderstaand format bevat alle elementen die aan de orde moeten komen in een bestedingsplan. Het invullen van het format dient als uitgangspunt voor het gesprek met de IRF.
- In de bijlage van het format is een bondig voorbeeld opgenomen om zaken als doelen, doeltreffendheid en doelmatigheid te illustreren.
- Uiteraard verschilt toepassing van het format per beleidsterrein en mogelijk per individuele casus. Sommige vragen zullen voor bepaalde beleidsterreinen belangrijker worden gevonden dan voor andere. Hiervoor geldt het principe van maatwerk.
- Op basis van ervaringen en gesprekken met gebruikers is het format in najaar 2018 herzien. Doel van de herziening is het format meer to-the-point te maken.

1. Aanleiding

1.1 Wat is de letterlijke tekst in het regeerakkoord of wat is er richting Tweede Kamer gecommuniceerd (doel of maatregel)?

Het coalitieakkoord reserveert eenmalig 35 miljoen euro gereserveerd voor de uitvoering van de eerste fase (tot 2025) van het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030.

In het coalitieakkoord is hierover het volgende opgenomen:

- We gaan de unieke cultuur en natuur van Bonaire, Saba en Sint Eustatius, zowel boven als onder water, beter beschermen.
- Incidenteel wordt 35 miljoen euro gereserveerd voor de uitvoering van de eerste fase (tot 2025) van het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030.

1.2 Hoe ziet de meerjarige reeks eruit? Is een deel van de reeks al aangevraagd in een eerder bestedingsplan?¹ Welk deel wordt aangevraagd in dit bestedingsplan en welk deel resteert?

NB: de specifieke besteding van de middelen wordt beschreven in vraag 2.2.

Voor de uitvoering van fase 1 (2020-2024) van het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 wordt één overkoepeld bestedingsplan gemaakt. Het overzicht van de aangevraagde gelden uit de aanvullende post is als volgt (in € mln.):

Uitvoering NMBP CN 2020-2024 fase 1
(bedragen in € mln.)

	2022	2023	2024
Gereserveerd op AP	8,0	11,0	16,0
Beoogd budget	7,8	11,4	15,8
Benodigde kasschuif	-0,2	0,4	-0,2

Het kasritme dat middels dit bestedingsplan wordt opgevraagd, wijkt af van het ritme zoals op de Aanvullende post is gereserveerd. Dit houdt in dat er een kasschuif op de Aanvullende post moet worden verwerkt. LNV dient in de Uitwerkingsbrief 2022 een verzoek in voor een kasschuif.

Voor de uitvoering van het totale Natuur en milieu beleidsplan heeft het kabinet in 2020 uit de Regio Envelop € 7,2 miljoen extra middelen vrijgemaakt voor de periode 2020 tot en met 2023. Dit betreft in het bijzonder het onderdeel koraalherstel. Voor de jaren 2022 en 2023 resteren nog de volgende bedragen.

Restant Regio Envelop CN (bedragen in € mln.)

	2022	2023	
Uitvoering NMBP-CN onderdeel koraalherstel	€ 3,25	€ 1,65	

1.3 Wat is het probleem dat wordt beoogd om op te lossen?

Licht toe:

- Welk probleem wordt beoogd op te lossen.

¹ Het gaat hierbij om een goedgekeurd bestedingsplan, onafhankelijk van het moment van budgettaire verwerking.

• ***Wat de gewenste situatie of doel(en) is (zijn)?***

Beter bescherming van cultuur en natuur op Bonaire, Saba en Sint Eustatius zowel boven als onder water door middel van de uitvoering van het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 (Kamerstuk 33 516/ 26 407 nr. 190, [Natuur- en milieubeleidsplan CN](#)).

De staat van instandhouding van de natuur in Caribisch Nederland is niet goed (Kamerstuk 30 825, nr. 218 [Staat van Natuur CN](#)). Daarnaast geeft de rapportage van de laatste Convention on Biological Diversity (CBD) (Kamerstuk 26 407, [CBD rapportage](#)) aan dat de mondial afgesproken biodiversiteitsdoelstellingen in het bijzonder in de Cariben niet gehaald worden. Met name het koraal staat onder grote druk. Het doel van het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 (NMBP) is om de rijke natuur van Caribisch Nederland te behouden, te beschermen en op duurzame wijze te benutten. Een gezonde natuur en milieu dragen bij aan de economische ontwikkeling van de eilanden. Goed ruimtelijk beleid met duurzaam gebruik van land en water is daarbij essentieel. Het Natuur- en milieubeleidsplan biedt de strategie en het kader aan waarmee ieder eiland, samen met het Rijk, de komende jaren aan de slag kan. Op basis van het NMBP stellen de eilanden uitvoeringsagenda's op. Voor Sint Eustatius is deze inmiddels vastgesteld door de eilandsraad [Uitvoeringsagenda Sint Eustatius NMBP](#). Voor Bonaire en Saba wacht het op vaststelling door de Eilandsraad.

Doelen NMBP:

Vision A prosperous society and cultural identity in balance with a resilient and healthy natural environment.		
Strategic goal 1 Reverse coral reef degradation to enhance wellbeing in the CN	Strategic goal 2 Restore and conserve the unique habitats and species in the CN	Strategic goal 3 Sustainable use of land and water for the development of the local economy
1.1 Control erosion and runoff	2.1 Conservation and restoration of key habitats	3.1 Sustainable fisheries
1.2 Effective waste and wastewater management	2.2 Conservation of keystone and flagship species	3.2 Tourism industry in balance with nature conservation
1.3 Coral reef restoration	2.3 Prevent new and control established invasive species	3.3 Invest in sustainable local food production
Strategic goal 4 Create the local conditions to ensure sustainable results of nature policy in the CN		
4.1 Create awareness through education and training	4.2 Create employment through investments in nature	4.3 Develop a structural research agenda
1.4 Wat zijn de beoogde meetbare/concrete resultaten (SMART)? <i>Licht zo concreet mogelijk toe welk resultaat wanneer bereikt moet zijn.</i>		
De beoogde resultaten zijn gebaseerd op het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 en de (concept) uitvoeringsagenda's van de eilanden.		

Bestrijding erosie en afstroming

- Bestrijding loslopende dieren
 - Het verwijderen van loslopende dieren (32.000 Bonaire, 8.000 Sint Eustatius, 6.000 Saba) uit de openbare ruimte en natuurgebieden:
 - Op Saba en Sint Eustatius geen loslopend vee meer in 2025;
 - Op Bonaire geen loslopend vee in afgeschermd gebieden (natuurparken, de plattelandsgebied, zuid en Lac, terrassenlandschap en Fontein).
- Regenwater beheer
 - Opstellen plannen voor regenwater ten behoeve van landbouwontwikkeling en voorkomen grootschalige afstroming;
 - Afstroming regenwater zodanig inrichten dat overlast op land en afvoer van grond die in beperkt wordt.
- Duurzame kustontwikkeling
 - Ruimtelijke ontwikkelingsplannen herzien en opgesteld inclusief instellen van doeltreffende bufferzones voor de bescherming van de mariene ecosystemen.

Effectief afval- en afvalwaterbeheer

- Monitoring
 - Uitvoering van een monitoringsprogramma voor de kwaliteit van zeewater, inclusief de benodigde onderzoekvoorzieningen in 2024 waarmee het effect van de maatregelen op de drukfactoren kan worden gemeten;
- Adequate afvalwaterbehandeling ter verbetering van de waterkwaliteit.
 - Het opstellen van afvalwaterstrategieën voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba in 2024;
 - Vermindering lozingen van ongezuiverde lozingen in de territoriale wateren van drie eilanden door middel van:
 - pilot voor afvalwaterbehandeling op Sint Eustatius en Saba;
 - uitbreiding zuiveringscapaciteit op Bonaire en uitbreiding van (demo) projecten voor decentrale zuivering;
 - start met vervanging van beerputten en lekkende septic tanks op Bonaire.
- Adeqaat afvalbeheer
 - Uitvoering afvalprogramma
 - Besluitvorming over beheer stortplaatsen in CN 2022. Start uitvoering in 2023.
 - Uitvoering afvalprogramma
 - Afvalstrategie voor CN in 2022. Hiertoe behoort:
 - Besluitvorming restafval verbranden of storten;
 - Handhavingsprogramma illegaal stort en afval bij bedrijven;
 - Vergunningverlening legale stortplaatsen;
 - Regelgeving en communicatie Single use plastics.

Koraalrif herstel

- Herstel van aangetaste rif gebieden die daarvoor in aanmerking komen (2024), het stimuleren van een praktijkgemeenschap waarin kennis alsmede standaarden en protocollen voor herstel in de regio worden uitgewisseld, streefdoelen gehaald voor koraalbedekking voor elk eiland op basis van historische basisniveaus (2024), monitoringsstrategie uitgevoerd om de koraalbedekking in het gehele rif gebied te volgen en de slagingskansen van hersteloperaties te evalueren (2024).

Herstel en behoud van unieke habitats en soorten

- Behoud en herstel van cruciale habitats
 - Opstellen uitvoering van Integrale landherstel programma's (natuur/sociaal economisch/ herstel en herbebossing) voor drie gebieden op Bonaire (platteland, terrassen en Zuid/ Lac en Sint Eustatius (Boven, ruraal en kustzone).

- Uitvoering van beheerplannen voor gebieden met mangroven en zeegras.
- Voor komen van nieuwe en bestrijding invasieve soorten.
 - Opstellen en uitvoering van aanpak invasieve soorten.

Lokale economische ontwikkeling op basis van duurzaam gebruik natuurlijk kapitaal

- Duurzame visserij
 - Systeem voor visbestand monitoring.
 - Innovatie van visserij op basis van uitvoering visserijbeheerplan.
- Toerisme in evenwicht met natuurbehoud
 - Onderzoek maximale druk toerisme op land en water.
- Investeren in duurzame voedselproductie
 - Stimuleren van productie van groente, fruit en diervoeder.
 - Duurzaam gebruik van afvalwater en andere afvalstromen (compost).

Scheppen van randvoorwaarden voor effectief beheer en duurzaam gebruik van de natuur

- Bewustwording via onderwijs en opleiding
 - Eiland overstijgende communicatie en educatie NMBP gericht op onderwijs, beleid en bestuur.
- Onderzoeksagenda en kennisbasis
 - Uitvoering kennisagenda Caribisch Nederland NMBP.
 - Vastleggen basiskwaliteit met gebruikmaking van drone beelden.
 - Voorstudie informatiehuis Marien.

Versterking uitvoering van NMBP

- Adequate regelgeving
 - Handhavingsprogramma's (vergunning, handhaving, toezicht) per eiland.
- Uitvoeringskracht openbaar lichaam
 - Vergroten effectiviteit van de uitvoering door openbare lichamen mede door tijdelijke inzet van menskracht op het terrein van water, natuur en ruimtelijke ordening.

2. Beleidsinstrumentarium

2.1 Wat is het (gekozen) beleidsinstrumentarium?

Licht toe welk(e) beleidsinstrument(en)² gekozen zijn en wat deze concreet inhouden. Denk bijvoorbeeld aan een subsidieregeling; een nieuwe wet of een publiekscampagne.

De middelen worden ingezet middels een bijzondere uitkering op basis van BES wetgeving (subsidie) voor wat betreft Openbaar lichaam. Daarnaast worden er subsidies verstrekt op basis van het LNV kaderregeling subsidies en worden opdrachten verstrekt voor private uitvoering (opdrachtverlening aan derden).

Het NMBP kent verschillende activiteiten waarbij diverse partners betrokken zijn openbare lichamen, Rijksoverheid (RWS, RVO), beheerorganisaties (STINAPA, STENAPA en SCF), DCNA, NGO's en private ondernemers voor koraalherstel. Hiervoor zijn meerdere instrumenten noodzakelijk.

2.2. Hoe ziet de specifieke besteding van de middelen eruit?

Ga daarbij ook in op de p (prijs) en de q (aantal).

**OVERZICHT uitgaven onderdelen NMBP fase 1
(bedragen in € x 1.000)**

Onderdeel

2022 2023 2024

1. Uitvoering / capaciteit
2. Bestrijding erosie en sedimentatie
3. Afval- en afvalwaterbeheer
4. Herstel en behoud habitats en soorten
5. Duurzaam gebruik natuurlijk kapitaal
6. Onderzoek en monitoring

Totaal

5.1.2.b

Buiten reikwijdte

² In het [Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving](#) is een lijst opgenomen met allerlei beleidsinstrumenten

2. Bestrijding Erosie en sedimentatie

- a) Planvorming gebiedsgerichte aanpak:
 - i) Bonaire: Lac en Zuid, Terassenlandschap en Fontein, Platteland en natuurparken
 - ii) Sint Eustatius: Natuurpark Boven en Quill, Kustzone
 - iii) Saba: Saba (één plan)

Deze gebieden zijn in aanvulling op de bestaande plannen voor natuurpark Washington slagbaai (Bonaire) en Boven (Sint Eustatius). De gebiedsgericht plannen richten zich afhankelijk van hun karakter op verwijdering van loslopende grazers, herbebossing en revegetatie, sociaal economische ontwikkeling en goed regenwaterbeheer.

- b) De gebiedsplannen richten zich op de aspecten verwijdering loslopende grazers, herbebossing en revegetatie, goed landgebruik (landbouwontwikkeling) en regenwaterbeheer. Accenten van de plannen verschillen op onderdelen
 - i) Loslopende grazers: omheining van gebieden, weghalen loslopende dieren (jagen), vermarkten van geiten.
 - ii) Herbebossing en revegetatie: herbebossing van droge bossen inclusief een kruidlaag van inheemse soorten, aanleg mangrove ten behoeve van kustbescherming (Bonaire), bomen voor fruitproductie en kruidlaag
 - iii) Sociaal economische ontwikkeling: goed landgebruik, ontwikkeling van landbouw, ontwikkeling van natuur/ cultuur/ recreatie gebieden, natuurinclusieve voedselproductie bijvoorbeeld agroforresry, kennisoverdracht en communicatie, I&R systemen en omgevingsmanagement.
 - iv) Regenwaterbeheer: opstellen plannen voor beter gebruik van regenwater voor landbouwdoeleinden en voorkomen omvangrijke afstroming

Buiten reikwijdte



4. Herstel en behoud habitats en soorten

- a) Koraalherstel
 - i) Herstel van koraal op Bonaire in gebieden met goede waterkwaliteit en hoge waarde voor koraal. Betreft koraaltuineren, kennis en ervaring delen, betrokkenheid lokale gemeenschap en toerisme.

- ii) Voor Sint Eustatius omvat koraalherstel het kweken en uitzetten van zee-egels. Zee-egels zijn noodzakelijk voor koraalherstel door de begrazing van algen die het koraal bedekken. Begrazing door zee-egels maakt bestaande koralen weerbaarder en is voorwaardelijk voor het slagen van het uitzetten van nieuw koraal. Naast het uitzetten van zee-egels zal koraal gekweekt en uitgezet worden.

b) Invasieve exoten

Voorkomen en verwijderen invasieve exoten (groene leguaan, katten en ratten) op Saba en sint Eustatius (combinatie). Capaciteit en maatregelen. Katten en ratten zijn de grootste bedreiging voor beschermd en bedreigde vogelsoorten zoals de Bridled Quail dove en de keerkringvogel.

5. Duurzaam gebruik natuurlijk kapitaal

a) Visbestandsonderzoek

Op dit moment vindt er geen (visserij-onafhankelijk) visbestandsonderzoek plaats. Voor een duurzame visserij is het noodzaak het bestandsonderzoek structureel uit te voeren voor het beheer zowel op de bovenwinden als benedenwinden en in het bijzonder op de Sababank. Dit betreft met name bestandsonderzoek op kreeft, snappers, groupers en pelagische soorten. Overbevissing is naast klimaatverandering en erosie de belangrijkste drukfactor voor het rif. Daarnaast is overbevissing negatief voor soortengroepen zoals haaien.

b) Innovatie landbouw en visserij

Ondersteuning innovatieve instrumenten, methoden en/of materialen voor het versterken van een duurzame en natuur-inclusieve landbouw en visserij. Door middel van een in te stellen fonds onder beheer van RVO en in samenwerking met de openbare lichamen zullen boeren en vissers in staat worden gesteld lokale voedselproductie op te zetten dan wel uit te breiden. Daarnaast zal er vanwege de beperkte mogelijkheden op Saba specifiek worden geïnvesteerd in uitbreiding van de voedselproductie door de hydroponics farm (land en tuinbouw) waarmee Saba voor enkele verse producten zelfvoorzienend zal zijn.

6. Onderzoek en monitoring

a) Onderzoek zal plaatsvinden naar:

- i) de maximale druk van toerisme op land&water.
- ii) gevolgen van klimaatverandering (impact/ kwetsbaarheid) en opstellen van strategie voor aanpassing in samenspraak met eilanden (dialog/ klimaattafels).
- iii) vaststellen van basiskwaliteit natuur met behulp van dronebeelden ten behoeve van de staat van de natuur in 2024.
- iv) naar de noodzaak voor een informatiehuis marien voor Caribisch Nederland. Dit eventueel ten behoeve van coördinatie voor verzamelen data metingen door meerdere organisaties en in aansluiting op de Dutch Caribbean Biodiversity Database (DCBD).

b) Uitvoering van de NMBP kennisagenda 2020-2025 Caribisch Nederland. Deze door het Rijk en de openbare lichamen opgestelde kennisagenda in het kader van het Natuur- en Milieubeleidsplan CN omvat het noodzakelijke onderzoek naar en monitoring op de verschillende strategische doelen en mijlpalen in het NMBP. Dit omvat monitoring (van de efficiëntie) van projecten en beleid zoals beheer van soorten(groepen) en ecosystemen.

c) Monitoring

Monitoringprogramma zeewaterkwaliteit: IenW heeft aan Rijkswaterstaat gevraagd om een monitoringprogramma zeewaterkwaliteit voor de BES-eilanden op te stellen. Wageningen Marine Research (WMR) is hier in samenwerking met RWS momenteel mee bezig. Er zijn workshops georganiseerd met de openbare lichamen, STINAPA, WWF-NL en de Dutch Caribbean Nature Alliance om input te verkrijgen over de gebruikersbehoeften voor monitoring en de belangrijkste keuzes over het monitoringprogramma zijn afgestemd met de eilanden. Belangrijk aandachtspunt is dat er meerdere organisaties zijn die metingen doen in de zee rond de BES-eilanden en dat het goed is om deze data te verzamelen en te coördineren. Daar kan het informatiehuis Marien voor Caribisch Nederland mogelijk een belangrijke rol in spelen.

Overzicht indicatie van geraamde financiering maartregelen per eiland:

Bonaire

Buiten reikwijdte

4	Programma natuurherstel waterpark		
4a	Koraalherstel	Herstel koraal, kennisontwikkeling, netwerk ontwikkeling educatie en communicatie	1.500

Buiten reikwijdte

Sint Eustatius

	Maatregel	Beschrijving	Kosten (in € x 1.000)
--	-----------	--------------	-----------------------

Buiten reikwijdte

4d	Koraalherstel	Uitzetten en kweken van zee-egels. Zee-egels zijn nodig voor de begrazing van algen die het koraal bedekken. Daarnaast koraalkweken en uitzetten.	2.365
----	---------------	---	-------

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

2	Klimaatadaptatie	Onderzoek naar impacts en kwetsbaarheid en strategie ontwikkeling. Beperkte uitvoering	350
---	------------------	--	-----

Buiten reikwijdte

2.3 Hoe vindt de uitvoering plaats?

Licht toe welke partijen betrokken zijn en hoe ziet hun betrokkenheid eruit, zowel financieel als niet-financieel. Leg ook uit wat de belangrijkste risico's voor de uitvoering zijn.

Vanuit het Rijk zijn de ministeries van BZK, IenW, LNV en EZK betrokken vanuit hun verantwoordelijkheden voor Koninkrijkszaken, Ruimtelijke ordening, Milieu en water en landbouw, natuur en visserij en toerisme. Vanuit het Rijk vindt de uitvoering interdepartementaal gecoördineerd programmatisch plaats met de betrokken ministeries en de openbare lichamen. Het programma wordt aangestuurd door een interbestuurlijke stuurgroep (Rijk en openbaar lichaam). Voor ieder eiland bestaat er een programma NMBP waarbij de aansturing plaatsvindt door stuurgroep NMBP met daarin zitting van de gezaghebber (tevens voorzitter), gedekteerde en betrokken ministeries.

Op het terrein van milieu, landbouw, natuur en visserij zijn betrokken Rijksdienst Caribisch Nederland, openbare lichamen, natuurorganisaties (WWF-NL, STENAPA, STINAPA en SCF) en private organisaties op het terrein van toerisme (duikscholen) en natuurbeheer. Voor wat betreft monitoring zeewaterkwaliteit wordt

door Rijkswaterstaat een monitoringsprogramma opgesteld in samenwerking met Wageningen Marine research.

Voor wat betreft afvalwaterzuivering is WEB Bonaire betrokken omdat zij de RWZI en AWZI in opdracht van het openbaar lichaam Bonaire beheren. Voor de demo projecten decentrale zuivering wordt samengewerkt met STINAPA, Fundashon Mariadal, Water Alliance, WWF-NL, WEB en het OLB. De afvalwaterstrategieën worden gemaakt door de Openbare Lichamen, waarbij LNV en IenW financieel resp. technisch (RWS) ondersteunen.

Belangrijkste risico's:

Buiten reikwijdte

2.4 Doeltreffendheid: licht toe op welke wijze de inzet van deze beleidsinstrumenten (vraag 2.1) leidt tot de doelen/resultaten die geformuleerd zijn bij 1.3 en 1.4?³

Baseer je bijvoorbeeld op wetenschappelijke literatuur, beleidsdoorlichtingen en -evaluaties of experts, etc. Geef aan in hoeverre de gekozen instrumenten er in zullen slagen de geformuleerde doelen/resultaten te bereiken. Benoem daarbij ook eventuele externe factoren die kunnen bijdragen aan het wel of niet bereiken van de doelen/resultaten. Sta ook stil bij eventuele (positieve of negatieve) neveneffecten van het gekozen instrumentarium.

Caribisch Nederland is onderdeel van de Caribische "biodiversiteitshotspot", die gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van talrijke inheemse soorten. Caribisch Nederland telt ten minste 200 inheemse soorten en 143 bedreigde soorten die afhankelijk zijn van specifieke habitats en ecosystemen van internationaal gewicht. Het betreft onder meer koraalriffen, gebieden in de open zee en diepzeegebieden, mangroven, zeegrasbedden, zoutpannen en zoutmeren (saliñas), stranden, en uit droge of tropische bossen en nevelwoud bestaande ecosystemen.

³ Er zijn allerlei hulpmiddelen vorhanden die het onderbouwen van doeltreffendheid en doelmatigheid kunnen ondersteunen. Een aantal voorbeelden:

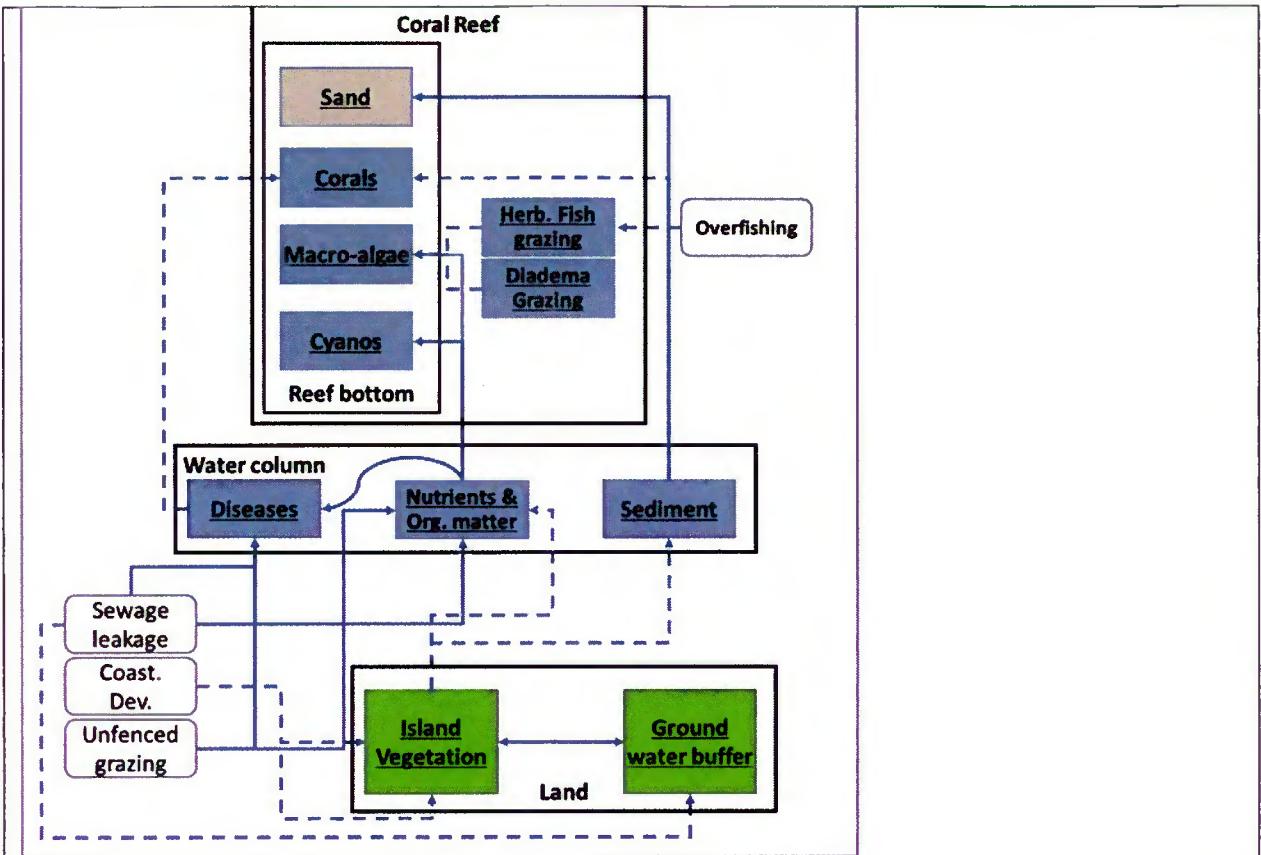
- [De handleiding publieke businesscase](#);
- [Algemene leidraad voor MKBA's](#);
- Het CPB heeft de 'kansrijk' reeks uitgebracht, met allerlei *evidence based* beleidsinzichten. (bijvoorbeeld over [arbeidsmarktbeleid](#); [onderwijsbeleid](#) of [woonbeleid](#)).

In het rapport Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017 wordt de toestand van de ecosystemen en soorten in Caribisch Nederland beschreven. De auteurs concluderen dat de biodiversiteit van Caribisch Nederland zich zonder uitzondering in een matige tot zeer ongunstige staat bevindt. Dit geldt zowel voor de ecosystemen als voor de daarvan afhankelijke soorten en soortgroepen. In 2019 zijn de Eerste en de Tweede Kamer geïnformeerd over de staat van de natuur in Caribisch Nederland ([Staat van Natuur CN](#))

Ook in het recente zesde nationale rapport van het Koninkrijk der Nederlanden in het kader van het Verdrag inzake biologische diversiteit (CBD, september 2019) wordt een zeer ongunstige staat van de natuur geschatst, wordt geconcludeerd dat in Caribisch Nederland slechts vier van de twintig Aichi-streefdoelen van het CBD zijn gehaald, en wordt de noodzaak onderstreept van acties voor instandhoudingsbeheer.

In het rapport Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017 wordt bovendien meld dat de bestaande aanpak van bedreigingen en drukfactoren in Caribisch Nederland tekortschiet. De hoofdzakelijk negatieve trends zullen zich hoogstwaarschijnlijk doorzetten, want er is geen reden om aan te nemen dat het biodiversiteitsverlies zal worden afgeremd of tot staan zal worden gebracht. Over het algemeen geldt dat veel bedreigingen en drukfactoren in kaart zijn gebracht, maar dat er te weinig wordt ondernomen om de gevolgen van die bedreigingen en drukfactoren te stoppen of te verlichten. Het rapport stelt dat aanhoudend nietsdoen ten aanzien van de belangrijkste bedreigingen en drukfactoren zal leiden tot een voor 100% matige of zelfs zeer ongunstige staat van de natuur. Bovendien zijn de ecosystemen waarvan is vastgesteld dat die in een ongunstige staat verkeren, onvoldoende veerkrachtig om de effecten van klimaatverandering nu en in de toekomst op te kunnen vangen. Zie afbeelding 2 voor een overzicht van de voornaamste bedreigingen voor koraalrif-ecosystemen.

Op grond van de Wet grondslagen natuur- bescherming en beheer is de minister van LNV verplicht iedere vijf jaar een natuurbeleidsplan voor Caribisch Nederland op te stellen. Het plan strekt tot algemeen kader voor het natuurbeleid in Caribisch Nederland. De staatssecretaris van LenW is verplicht iedere vijf jaar een milieubeleidsplan op te stellen. Op basis daarvan stellen de openbare lichamen milieuprogramma's vast. In april 2020 is het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 aan uw Kamer aangeboden (Kamerstuk 33 576 nr. 190 [Natuur en milieubeleidsplan CN](#)). Het is een integraal plan voor land en water en naast een kader voor natuur ook voor milieu, ruimtelijke ordening, visserij en landbouw. Onderdeel van het plan is specifiek bestemd voor de bescherming van het koraal. In navolging van het NMBP zijn uitvoeringsagenda's opgesteld. Voor Saba zijn deze nog concept. Sint Eustatius heeft inmiddels een vastgestelde uitvoeringsagenda ([Uitvoeringsagenda Sint Eustatius NMBP](#)). Tot slot moet de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, op basis van de Wet grondslagen ruimtelijke ontwikkelingsplanning BES, het samenhangend riksbeleid voor de ruimtelijke ontwikkelingen in Caribisch Nederland vastleggen in een ontwikkelingsprogramma.



Afbeelding 2 – Schematische weergave van de belangrijkste elementen van het koraalrif-ecosysteem en lokale stressfactoren.

Afbeelding 2 geeft een overzicht van de voornaamste bedreigingen voor koraalrif-ecosystemen in Caribisch Nederland (bron: Achteruitgang koraalriffen Caribisch Nederland: oorzaken en mogelijke oplossingen voor koraalherstel). Bevolkingsgroei en toegenomen economische activiteit (met name in de toerismesector) hebben geleid tot grotere gevolgen van afvalwater en de productie van vast afval. Daarnaast zijn kustontwikkeling en loslopend vee verantwoordelijk voor ernstige aantasting van het terrestrisch milieu, hetgeen tot een hoog niveau van erosie heeft geleid. Deze processen hebben gezorgd voor een niveaudaling van de grondwaterbuffer en een toename van nutriënten, sediment, ziekten en de algehele vervuiling van de waterkolom langs de kust. In combinatie met overbevissing op plantenetende vissoorten, diverse ziekten en extreme weersomstandigheden hebben deze drukfactoren geleid tot een omslag in de koraalrif-ecosystemen van Caribisch Nederland. Terwijl de riffen vroeger met koralen waren bedekt, wordt de rifbodem nu gedomineerd door macroalgen en cyanobacteriën.

De belangrijkste oorzaken en drukfactoren die aan koraalrifdegradatie ten grondslag liggen, vormen ook een bedreiging voor andere mariene en terrestrische ecosystemen. Factoren van algemene aard, zoals bevolkingsgroei, toerisme en loslopend vee hebben ernstige aantasting van droge en tropische bossen, mangroven, zeegrasbedden, stranden en saliñas veroorzaakt. Dit verlies aan leefomgeving, in combinatie met invasieve soorten en toegenomen verstoringen, heeft aanzienlijke gevolgen gehad voor veel populaties belangrijke soorten. In bijlage 2 staat een volledig overzicht van de **specifieke** bedreigingen en drukfactoren die door belanghebbenden, deskundigen en in de bovengenoemde rapporten zijn geconstateerd.

De ongunstige staat van de waardevolle ecosystemen in Caribisch Nederland en het onvermogen om de oorzaken van en druk ten gevolge van de aantasting van het milieu effectief aan te pakken, vormen de basis voor de doelstellingen die in dit NMBP-CN voor Caribisch Nederland worden aangegeven

Onderliggende literatuur:

- Debrot, A.O., Henkens, R.J.H.G., Verweij, P.J.F.M. (red.), 2018. Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017: Een eerste beoordeling van de staat (van instandhouding), bedreigingen en managementimplicaties van habitats en soorten in Caribisch Nederland. Wageningen Marine Research Wageningen UR (University & Research centre), Wageningen Marine Research rapport C086/17. 214 blz.
- Meesters, E.h., Becking, L.E., van der Gees, M. (2019) Achteruitgang koraalriffen Caribisch Nederland: oorzaken en mogelijke oplossingen voor koraltherstel, Wageningen Marine Research rapport C061/19

2.5 Doelmatig⁴ bereiken van de doelen/resultaten: licht toe waarom de gekozen beleidsinstrumenten (vraag 2.1) het meest efficiënt zijn voor het behalen van de doelen/resultaten (vraag 1.3 en 1.4).

Alle voorgestelde maatregelen passen in de eerste fase van het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 als de individuele uitvoeringsagenda's van de afzonderlijke eilanden.

Koraltherstel: recente pogingen tot koraalriferstel laten veelbelovende resultaten zien wat betreft het in kraamkamers kweken en overbrengen van de soorten elandgewei- en hertshoornkoraal. Dit biedt een kans voor actief herstel van aangetaste ondiepe koraalgebieden in Caribisch Nederland, zodat de koraalbedekking weer kan uitgroeien tot de historische basisniveaus. Het doel is het stimuleren van een praktijkgemeenschap waarin kennis alsmede standaarden en protocollen voor herstel in de regio worden uitgewisseld. Er moet een gecoördineerde strategie worden uitgevoerd om de koraalbedekking in de herstelde gebieden en controlelocaties te monitoren, zodat de slagingskansen van hersteloperaties geëvalueerd kunnen worden. Het ministerie van LNV is verantwoordelijk voor de ondersteuning van deze programma's voor koraalriferstel.

Om de regeneratie van de inheemse vegetatie te stimuleren, zal het ministerie van LNV gezamenlijk met lokale partners ondersteuning bieden aan hersteloperaties van uit droge en tropische bossen bestaande ecosystemen en mangroven. Alvorens grootschalige hersteloperaties worden ondernomen, is het essentieel dat de problematiek rond loslopend vee wordt verholpen (zie doelstelling 1.1).

Een verbetering van de waterkwaliteit vraagt onder andere om een doeltreffende verwerking van afvalwater. In 2024 zullen voor alle eilanden effectieve op gedegen onderzoek gebaseerde strategieën voor afvalwaterbeheer zijn opgesteld en waar mogelijk in uitvoering zijn. Gestreefd wordt tegen 2030 het nutriënteniveau in het grondwater en de kustgebieden aanzienlijk te hebben teruggebracht, dankzij een effectieve behandeling van het afvalwater.

Het monitoringprogramma voor de zeewaterkwaliteit is nodig om beter te begrijpen wat de staat is van het mariene milieu, lange termijn trends vast te stellen, maatregelen te kunnen treffen en om de effecten daarvan te kunnen monitoren. Op basis hiervan kunnen (indien nodig) in overleg met de eilanden maatregelen gewijzigd worden of nieuwe maatregelen getroffen worden om de zeewaterkwaliteit te verbeteren.

Loslopende geiten: loslopende dieren, ongecontroleerde kustontwikkeling en slecht regenwaterbeheer vormen de voornaamste oorzaken van erosie en ongecontroleerde afstroming. Dit is een van de twee belangrijkste oorzaken van slechte waterkwaliteit.

⁴ Doelmatigheid wordt op twee 'niveaus' gedefinieerd in dit format. 1) (vraag 2.5) de efficiëntie in het halen van de geformuleerde doelstellingen. 2) (vraag 2.6) de efficiëntie waarmee de uitvoering is georganiseerd.

Door te investeren in een professionele veehouderij (met inbegrip van functionerende slachthuizen), het onderbrengen van vee achter afrasteringen en het weghalen van alle wilde en loslopende grazers kan de vegetatie zich herstellen, waardoor de bodem zich stabiliseert en beter water kan vasthouden. Deze activiteiten worden momenteel ter hand genomen in de vorm van diverse projecten van de lokale overheid in samenwerking met het ministerie van LNV en de onmisbare steun van de lokale gemeenschap. Het is de verwachting dat de slachthuizen tegen 2024 over voldoende capaciteit beschikken en dat alle operationele veehouderijbedrijven zullen zijn omheind. Om alle wilde grazers tegen 2030 te hebben weggehaald, moeten daartoe bestemde programma's worden uitgevoerd.

Door middel van een herziening van ruimtelijke ordening, waaronder de aanwijzing van een bufferzone vanaf de kustlijn waarbinnen niet mag worden gebouwd, moeten de negatieve gevolgen van bouwactiviteiten in de kustgebieden worden tegengegaan. Daarnaast zullen bovenlokale belangen (natuur en milieu) worden opgenomen in een ontwikkelingsprogramma op basis van de Wet grondslagen ruimtelijke ontwikkeling planning BES. Om deze ruimtelijke ordening procedure voor 2024 in gang te zetten, zal het ministerie van BZK samenwerken met de plaatselijke eilandoverheden en de betrokken departementen. Tegen 2024 zal het ministerie van BZK het ontwikkelingsprogramma vaststellen.

2.6 Doelmatig uitvoeren: licht toe waarom de gekozen uitvoering (vraag 2.3) het meest efficiënt is.

De uitvoering vindt plaats op basis van de werkwijze zoals afgesproken in het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 en de uitvoeringsagenda's van de eilanden. Met het uitkomen van het NMBP is de werkwijze tot stand gekomen. Deze werkwijze is tot nu toe de enige die een integrale aanpak mogelijk maakt waarin Rijk en openbaar lichaam samen optrekken. Een aanpak die voor land en water noodzakelijk is.

3. Evaluatie

3.1 Met welke concrete informatie wordt bepaald of de geformuleerde doelen/resultaten bereikt zijn?

Bij voorkeur worden hiervoor indicatoren gebruikt, maar er kan ook gebruik worden gemaakt van andere cijfers, statistieken of kerncijfers. Als kwantitatieve (meetbare/concrete) gegevens niet mogelijk zijn, kies dan voor kwalitatieve informatie op basis waarvan je doelbereik kunt vaststellen.

Goede indicatoren voldoen aan een aantal criteria:

- *De indicator meet wat deze moet meten (valide)*
- *De indicator is feitelijk (objectief)*
- *De indicator is op tijd beschikbaar*
- *De indicator kan keer op keer verzameld worden*
- *De indicator is transparant (duidelijk hoe deze tot stand is gekomen)*

Op dit moment vindt er ecologisch monitoring plaats (staat van Natuur) ook voor de kwaliteit van koraal. Dit zal in het kader van Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 worden verbeterd en uitgebreid. Daarnaast zal in het kader van NMBP waterkwaliteitsmonitoring opgezet worden. De gehanteerde indicatoren zijn:

1. Al het vee wordt in afgerasterde gebieden gehouden (2024).
2. Alle wilde loslopende grazers (d.w.z. geiten en schapen, ezels, varkens, runderen) worden van Bonaire, Saba en Sint Eustatius zijn in de beschermde gebieden verwijderd (2025).
3. Er liggen afvalwaterstrategieën voor alle drie de eilanden.
4. Minder ongezuiverd afvalwater stroomt de zee in door effectieve afvalwaterbehandeling.
5. Toepassing van de volgende streefwaarden voor kustwaterkwaliteit: gehalte aan anorganische stoffen van 0-0,07 µmol/l voor fosfaat, 0 tot 2,5 mg/l drijvend materiaal, en 0

- tot 1 µmol/l opgeloste anorganische stikstof; concentraties organische deeltjes (POM): POC 0-15 µmol/l; PON 0-1 µmol/l. concentratie chlorofyl-a < 0,6 µg/l in 2024.
6. Uitvoering van een doeltreffend monitoringsprogramma voor de kwaliteit van zeewater, inclusief de benodigde onderzoek voorzieningen (2024).
 7. Herstel van aangetaste rifgebieden die daarvoor in aanmerking komen (2024).
 8. Vaststellen van streefdoelen voor koraalbedekking voor elk eiland op basis van historische basisniveaus (2024).
 9. Praktijkgemeenschap, kennisuitwisseling over standaarden en protocollen voor herstel tussen de zes Nederlandse Caraïbische eilanden, op basis van lokaal opgedane kennis (2024).
 10. Monitoringsstrategie uitgevoerd om de koraalbedekking in het gehele rifgebied te volgen en de slagingskansen van hersteloperaties te evalueren (2024).

3.2 Op welke manier wordt onderzocht/geëvalueerd of de ingezette instrumenten hebben geleid tot het bereiken van de doelen (doeltreffendheid) en of dat efficiënte wijze is gebeurd (doelmanigheid)?

Licht toe hoe de evaluatie/onderzoeksopzet eruit komt te zien. Denk daarbij aan:

- Wanneer wordt er gemeten (nulmeting, tussentijds en/of eindmeting)?
- Hoe wordt er gemeten? (welke evaluatie-/onderzoeks methode(n) worden gebruikt?)

In hoeverre is het mogelijk om iets te zeggen over causaliteit (inzet van instrument x leidt tot uitkomst y)? Hou daarbij ook rekening met andere instrumenten of externe factoren die invloed kunnen hebben op het resultaat.

Ingevolge het NMBP zal in 2024 (halverwege planuitvoering) een evaluatie plaatsvinden waarbij het beleidsplan op basis van een monitoringsprogramma en indicatoren zie 3.1 geëvalueerd zal worden.

3.3 Hoe wordt de evaluatie formeel geregeld?

- Wie is er verantwoordelijk voor de evaluatie binnen het departement?
- Hoe verhoudt de evaluatie van dit plan zich tot de evaluatieplanning en de cyclus van beleidsdoorlichtingen?
- Wordt er tussentijds gerapporteerd? En zo ja, hoe en aan wie?
- Is er ruimte voor herijking van het plan? Zo ja, op welke momenten?

Het DG NVLG van LNV is hoofdverantwoordelijk (mede verantwoordelijke zijn BZK en IenW) voor het uitvoeren van de evaluatie. De evaluatie wordt opgenomen in de Strategische Evaluatie Agenda van de begroting van LNV.

Jaarlijks wordt er gerapporteerd aan de Kamer over de voortgang van de uitvoering van het NMBP. Daarnaast wordt in 2024 de staat van de natuur in Caraïbisch Nederland opgesteld als mede basis voor de evaluatie van het NMBP.

Bijstelling van het plan is mogelijk. Dit kan per eiland. De voortgang van het plan wordt besproken in de stuurgroepen (maandelijks). De stuurgroepen beslissen eventueel voor aanpassing of bijstelling van de uitvoering. Eventuele aanpassingen en bijstellingen worden in hoofdlijnen meegenomen met de rapportage aan de Kamer.

Buiten reikwijdte

Haven in relatie tot erosie en de aanvraag van het bestuur van Sint Eustatius	I&W	20 miljoen eur na wederop bouw à 12 mln	Sint Eustatius	Combineren met gelden wederopbouw voor een verbetering, vergroting en zo delingvrij maken van de haven door de aanleg van reflectievrije nieuwe dam vanuit het noorden. Dit na verlengen en knikken van de bestaande havendam ihkv wederopbouw. Voorts verbetering van opstallen, botenlift en haventerreinen en het verlengen en verbreden van de bestaande ro/ro ramp. (Link met erosieplan van Sint Eustatius). Een aantrekkelijke haven is
---	-----	---	----------------	--

een uitnodiging om het eiland te
bezoeken en daarmee een economische
ontwikkeling te stimuleren.

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Koraalbescherming en herstel Caribisch Nederland	LNV	4 min eur	BES	<p>De koralen van Caribisch Nederland gaan snel achteruit onder ander door erosiemateriaal veroorzaakt door illegaal loslopende geiten (geltenproblematiek), verontreinigd afvalwater en klimaatverandering (bleaching). De achteruitgang van koraal heeft naast de de afname van de intrinsieke waarden van het ecosysteem negatieve gevolgen voor de economische sectoren visserij en toerisme op de eilanden. Kern van dit plan is om via investeringen in water, veiligheid, veevoerproductie en rasverbetering een beter alternatief te bieden voor de huidige natuurbegrazing door geiten en dit te combineren met hernieuwde handhaving op loslopende geiten.</p>
--	-----	-----------	-----	--

Buiten reikwijdte

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan Staatssecretaris BZK
Van Directie Koninkrijksrelaties

SGC - KR
Directie Koninkrijksrelaties

Contactpersoon

五

The following is a list of the names of the members of the

Datum
8 oktober 2019

Kenmerk
2020-0000062422

nota

Tweede Tranche Regio envelop CN

Aanleiding/probleemstelling

In 2018 is de eerste tranche van de Regio Envelop voor Caribisch Nederland beschikbaar gesteld (30 miljoen euro), waarbij een tweede tranche van 20 miljoen euro is beoogd. Hierbij treft u een voorstel voor de inhoudelijke invulling en het proces rondom deze tweede tranche aan. Een soortgelijke nota is vanuit ministerie van LNV voorgelegd aan de minister van LNV.

Met opmerkingen: 11:20 | 08/10/2022

Advies/actie

- Instemmen met de voorgestelde projecten.
 - Indien akkoord, graag uw akkoord op het doorgeleiden van het pakket voorgestelde projecten ten behoeve van advisering aan de Stuurgroep Caribisch Nederland en ter voorbereiding van de besluitvorming in de MCRS.
 - Indien u of de minister van LNV niet akkoord bent met het pakket projecten, wordt geadviseerd om hierover te spreken met minister van LNV.

Betrokken BZK onderdelen DGKR

Toelichting

Eerste tranche

In 2018 is voor de eerste tranche een bedrag van € 30 miljoen beschikbaar gesteld voor acht projecten. In de voortgangsrapportage Regio Deals aan de Tweede Kamer is gemeld dat deze projecten momenteel zijn gestart met de voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden van deze projecten.

Projecten eerste tranche	Toegekend bedrag
Zeehaven - Saba	€ 12,5 mln.
Landbouwontwikkeling (hydroponics) - Saba	€ 1,0 mln.
Kuststrook, erosieproblematiek - Sint Eustatius	€ 7,0 mln.
Landbouwontwikkeling incl. slachthuis - Bonaire	€ 1,6 mln.
Opslag brandstof - Bonaire	€ 5,0 mln.
Sociale woningbouw - Bonaire	€ 2,5 mln.
Jobcentrum - Bonaire	€ 0,2 mln.
Versterking arbeidsmarkt - Caribisch Nederland	€ 0,2 mln.
Totaal	€ 30,0 mln

Datum
8 oktober 2019
Kenmerk
2020-0000062422

Tweede tranche

Nu de projecten uit de eerste tranche zich volop in de uitvoering bevinden, wordt de minister van LNV gevraagd in te stemmen met het beschikbaar stellen van de tweede tranche van € 20 mln. voor Caribisch Nederland, die in potlood gemarkeerd is. De verwachting is dat zij akkoord geeft op het vrijgeven van de middelen. Het vraagstuk voor u en de minister van LNV samen richt zich dan ook voornamelijk op de invulling van de tweede tranche.

In tegenstelling tot de eerste tranche is er geen expliciete en brede uitvraag gedaan, maar zijn er in samenwerking met LNV en BZK meerdere gesprekken gevoerd met de departementen over potentiële projecten. Na deze inventarisatie is onderstaand voorstel opgesteld. Hierbij is gekeken naar mate van aansluiting op de bestaande planvorming zoals het Bestuursakkoord Bonaire, actuele ontwikkelingen, de urgentie en behoefte in Caribisch Nederland, de mate van rijpheid van projecten en de eilandelijke en departementale spreiding. Waar het zwaartepunt in de eerste tranche lag op infrastructuur, sluit het pakket van de tweede tranche meer aan op de actuele maatschappelijke thema's in het sociale domein. Informeel is dit bij de besluitvorming van de eerste tranche zo besproken. In de bijgevoegde bijlage worden de projecten toegelicht. Hierbij is overigens niet op voorhand te zeggen wat de precieze verdeling wordt over de eilanden, aangezien projecten als BES(t)4Kids en uitvoering koraalactieplan voor alle drie de eilanden gelden.

- U wordt geadviseerd in te stemmen met de onderstaande invulling van de tweede tranche:

Voorstel projecten tweede tranche	Voorstel toe te kennen bedrag
BES(t) 4 Kids – Caribisch Nederland (SZW, VWS, OCW en BZK)	€ 8,0 mln.
Koraal actieplan – Caribisch Nederland (LNV, I&W en BZK)	€ 7,2 mln.
Versterking governance – Sint Eustatius (BZK)	€ 3,5 mln.
Versterking arbeidsmarkt – Caribisch Nederland (OCW)	€ 1,0 mln.
Jobcentrum – Bonaire (SZW)	€ 0,3 mln.
Totaal	€ 20,0 mln.

De voorgestelde projecten zijn op ambtelijk niveau reeds met de departementen afgestemd. Zowel bij de departementen als bij de eilanden is er naar verwachting steun voor deze projecten.

Voor de financiering van het koraalactie plan is in totaal circa € 14 mln. begroot. Dit heeft hoofdzakelijk betrekking op het verbeteren van de waterkwaliteit. De kosten hiervoor worden geschat op € 10 mln. Het voorstel van LNV is om een gedeelte hiervan en de natuur-gerelateerde activiteiten (geitenproblematiek, aanplanting koraal en sargassum) te financieren vanuit de regio envelop. Het resterende gedeelte zal gefinancierd moeten worden vanuit de begroting van

Datum
8 oktober 2019
Kenmerk
2020-0000062422

IenW (verantwoordelijk voor de waterkwaliteit). Daarnaast zal in de LNV begroting gezocht worden naar middelen voor acties die specifiek gericht zijn op koraal in relatie tot de nationale parken.

Proces

Indien de minister van LNV en u akkoord zijn met bovenstaande invulling, wordt het pakket met projecten op 16 oktober 2019 in de Stuurgroep Caribisch Nederland ter advisering geagendeerd. De Stuurgroep Caribisch Nederland geeft een advies aan de ministeriële commissie regionale samenwerking (MCRS).

Na akkoord van u, de minister van LNV en met advies van de stuurgroep Caribisch Nederland, wordt het voorstel besproken met de Bestuurscolleges/regeringscommissaris. Hierna wordt het voorstel door u en de minister van LNV ter besluitvorming voorgelegd aan de MCRS en vervolgens aan de MR. Daarna worden de toegekende projecten bekend gemaakt via een brief aan de Tweede Kamer en aan de Bestuurscolleges, worden de bestedingsplannen voor de Voorjaarsnota 2020 opgesteld en kunnen de projecten in 2020 van start met de uitvoering.

In de bijlage treft u een nadere uitwerking per voorgenomen project aan.

Datum
8 oktober 2019
Kenmerk
2020-0000062422

Bijlage 1 Voorgenomen projecten

BES(t) 4 kids – Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Buiten reikwijdte

Koraal actieplan – Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Betrokken departementen: LNV, I&W en BZK

Financiële omvang: € 14,35 mln , waarvan € 7,2 mln Regio Envelop

Koraalriffen zijn de belangrijkste economische hulppbron voor de eilanden van Caribisch Nederland. Ze vormen de basis voor toerisme en visserij, spelen een belangrijke rol in de kustbescherming en hebben een hoge intrinsieke waarde als meest biodiverse ecosysteem in zee, zoals de regenwouden dat op het land zijn. Wereldwijd gaan de koraalriffen snel achteruit door toenemende effecten van klimaatverandering. Ook in Caribisch Nederland is er sprake van achteruitgang van het koraal.

Bonaire heeft ondanks de achteruitgang toch nog één van de best behouden koraalriffen van het gehele Caribische Gebied en het is daarom niet alleen lokaal, maar ook regionaal van groot belang. Om de effecten van klimaatverandering zoveel mogelijk tegen te gaan is het nodig de weerstand van het koraalrif zo hoog mogelijk te houden en dat kan door de lokale stressfactoren aan te pakken. Het gaat dan vooral om verbetering van de waterkwaliteit en aanpak van de erosie, ontstaan door overbegrazing van de vegetatie en verwoesting door loslopend vee (geiten en ezels) en onverantwoorde bouw van huizen. Afspoeling tijdens

regenbuien, beerputten en slecht functionerende septic tanks hebben gezorgd voor een verdere verslechtering van de waterkwaliteit van kust- en grondwater met een overmaat aan voedingstoffen, bacteriën en sediment tot gevolg waardoor de gezondheid van het koraalrif verder is afgangen. Het koraalactieplan is gericht op het verbeteren van de kustwaterkwaliteit middels een aanpak die begint op het land (aanpak van het loslopende vee en herstel van de natuurlijke begroeiing, verbetering van het afvalwaterbeheer etc.), gepaard gaand met directe versterking van het koraalrif door bijvoorbeeld grootschalige aanplant van koraal. Het koraalactieplan maakt onderdeel uit van het Natuurbeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2025. Het zal eind november aan de Kamer worden aangeboden. Voor wat betreft financiering van de acties vanuit de Regio Envelop zijn acties genomen die noodzakelijk zijn en waar een eenmalige investering nodig is. Dit betreffen de acties op het terrein van voorkomen van erosie, verbeteren waterkwaliteit en het herstel van koraal op alle drie de eilanden:

- Terugdringen van loslopende dieren.
- Het aanplanten van koralen. Onder gunstige omstandigheden kan het koraal snel terug groeien waardoor de beschermingsfunctie hersteld kan worden.
- Actieplan Sargassum: geen Sargassum meer op stranden, mangrove of lagunes.
- Vervangingsproject beerputten en niet functionerende septic tanks. Naar schatting hebben 10.000 woningen/bedrijven in Caribisch Nederland geen septic tank en zijn deze niet aangesloten op het riool. Dit wordt deels opgelost door middel van de uitvoering van het koraal actieplan.

Datum
8 oktober 2019
Kenmerk
2020-0000062422

Versterking governance – Sint Eustatius

Buiten reikwijdte

Van: 5.1.2.e
Aan: 5.1.2.e
Cc: 5.1.2.e
Onderwerp: RE: DCNA op Stacia
Datum: maandag 23 mei 2022 11:51:32
Bijlagen: image001.jpg

Bedankt 5.1.2.e, leuk kennis te maken 5.1.2.e.

Wat ons betreft zou het ideaal zijn als evenement/gesprek met de staatssecretaris op maandag de 13^e op St Eustatius is, Tadzio Bervoets (directeur DCNA) kan er dan bij zijn en de directeur van de Sint Eustatius National Parks Foundation (STENAPA) ook. De manager van de Sint Maarten nature Foundation is net met zwangerschapsverlof gegaan, anders hadden wij haar er ook graag bij uitgenodigd.

Zoals we tijdens de bijeenkomst bij BZK vorige week bespraken zou een combinatie van een activiteit (een wandeling naar de kratervloer van de Quill of boottocht naar het Marine Park) met een gesprek met de belangrijkste stakeholders wat ons betreft ideaal zijn. De focus vanuit DCNA ligt hierin op de coördinerende rol die BZK kan spelen in het agenderen en coördineren van activiteiten op het gebied van klimaatadaptatie en natuurbescherming op alle zes de Caribisch Nederlandse eilanden.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e



From: 5.1.2.e

Sent: Wednesday, 18 May 2022 09:19

To: 5.1.2.e

Cc: 5.1.2.e

Subject: DCNA op Stacia

Hi 5.1.2.e,

Hopelijk een geslaagde middag en avond in Pulchri gisteren?

5.1.2.e maakt bij ons het programma voor de reis. Kan je hem meenemen? Goed om daar dus element DCNA en partners in te voegen inclusief elementen van natuurbehoud (wandelen, etc.)

Kan jij daar een voorstel voor doen? Wij willen het programma incl dit stuk graag snel weer aan de staten voorleggen.

Hartelijke groet en dank

5.1.2.e

5.1.2.e

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
DG Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Zuid-T 28e etage
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

Aanwezig: 5.1.2.e

T: 5.1.2.e

5.1.2.e @minbzk.nl

www.koninkrijksrelaties.nl

<http://nl.linkedin.com/in/5.1.2.e>

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Stuurgroep Land en Water

Verslag

Datum: 29 januari 2021

Tijd: 09.00 - 10.00

Genodigden: gezaghebber Rijna, gedeputeerde Kroon, Marlon Martina (OLB), 5.1.2.e (min. LenW), 5.1.2.e (min. BZK), 5.1.2.e (min. LNV), 5.1.2.e (secretaris).

1. Opening

De gezaghebber opent de vergadering en heet 5.1.2.e welkom. 5.1.2.e introduceert zich aan de leden van de stuurgroep.

2. Vaststelling van de agenda

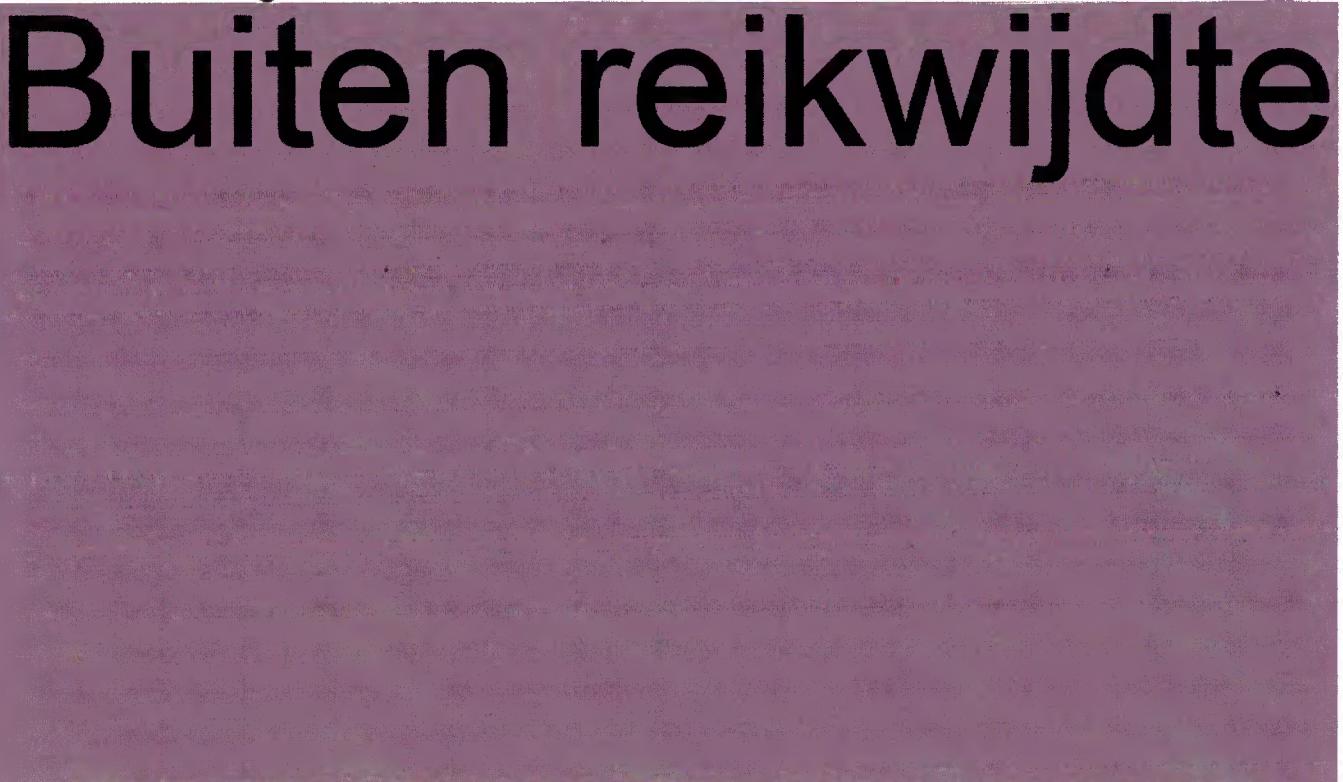
Op verzoek van 5.1.2.e wordt het agendapunt 'functioneren van de stuurgroep' aan de agenda toegevoegd.

3. Vaststellen notulen vorige vergadering en follow-up actiepunten

De notulen worden zonder wijzigingen aangenomen.

4. Mededelingen

Buiten reikwijdte



Buiten reikwijdte

b. Sargassum response plan

Het OLB is in 2020 begonnen met het ontwikkelen van een ‘sargassum response plan’. Dit plan dient als kader om de rollen en verantwoordelijkheden van alle betrokken stakeholders duidelijk uiteen te zetten zodat er geen misverstanden ontstaan wanneer sargassum weer aanspoelt en er daadkrachtig opgetreden kan worden. Op dit moment werkt het OLB (directie R&O) aan de final draft van dit plan. Dit omvat tevens een overzicht van benodigd materiaal voor de korte termijn. Het Rijk heeft middelen voor het OLB om deze materialen aan te schaffen vanuit de Regio-envelop (project Koraalherstelplan).

Buiten reikwijdte

Fiches

Thema	Contactpersoon
<i>Kosten levensonderhoud</i>	
• Elektriciteit	5.1.2.e [REDACTED] EZK
• Drinkwater	5.1.2.e [REDACTED], IenW
• Telecommunicatie	5.1.2.e [REDACTED], EZK
• Landbouw	5.1.2.e [REDACTED] LNV
• Openbaar vervoer	5.1.2.e [REDACTED], IenW
• Connectiviteit	5.1.2.e [REDACTED], IenW
• Brandstofvoorziening	5.1.2.e [REDACTED], EZK
<i>Sociaal domein</i>	
• Armoedebestrijding	5.1.2.e [REDACTED], SZW
• Wettelijk minimumloon en uitkeringen	[REDACTED], SZW
• Sociale zekerheid	[REDACTED], SZW
• Maatregelen werknemersregelingen	[REDACTED], SZW
• Arbeidsmarkt (bv. arbeidsbemiddeling en tewerkstellingsvergunningen)	[REDACTED], SZW
• Kinderopvang	5.1.2.e [REDACTED], SZW
• Maatschappelijke ondersteuning (bv. schuldhulpverlening)	5.1.2.e [REDACTED], SZW
<i>Onderwijs</i>	
• Onderwijsvestiging	5.1.2.e [REDACTED], OCW
• Onderwijskwaliteit	[REDACTED], OCW
<i>Zorg</i>	
• Gezondheidszorg	5.1.2.e [REDACTED], VWS
• Jeugdzorg	5.1.2.e [REDACTED], VWS
<i>Fysieke domein</i>	
• Sociale woningbouw	5.1.2.e [REDACTED], BZK
• Afval	5.1.2.e [REDACTED], IenW
• Luchthavens	5.1.2.e [REDACTED], IenW
• Zeehavens	5.1.2.e [REDACTED], IenW
• Wegen	5.1.2.e [REDACTED], IenW
• Natuur en Koraal	5.1.2.e [REDACTED], LNV
• Erosie	5.1.2.e [REDACTED], IenW
<i>Eilandsbrede taken</i>	
• Burgerzaken PIVA	5.1.2.e [REDACTED] BZK
• Bestuurlijke ontwikkeling	[REDACTED] BZK
• ICT en digitalisering overheid	[REDACTED] BZK
• Bancaire dienstverlening	[REDACTED] FIN

Dossier: Natuur en Koraal Eiland : Bonaire, Sint Eustatius en Saba													
Omschrijving van de achterstanden													
<p>Zonder gezonde ecosystemen, kortom, kan er geen sprake zijn van welvarende, duurzame economieën op de eilanden van Caribisch Nederland. Zoals aangegeven in <i>Staat van de Natuur 2017 Caribisch Nederland</i> verkeren de ecosystemen en karakteristieke soorten op de eilanden in een slechte gezondheidstoestand. Dit vraagt om dringende en concrete maatregelen ter bescherming van het welzijn en de economieën van de drie eilanden. In april 2020 is een Natuur en Milieubeleidsplan vastgesteld voor de periode 2020-2030 met daarin opgenomen de belangrijkste aandachtsgebieden voor de komende 10 jaar. Het doel is natuur behouden, herstellen en duurzaam gebruiken.</p> <p>De achteruitgang van het koraal heeft bijzondere aandacht vanwege de sterke achteruitgang door klimaatverandering maar ook door externe drukfactoren zoals slechte waterkwaliteit, erosie en ziektenplagen. In het NMBP-CN is een koraal herstelplan opgenomen.</p>													
Gewenste situatie <ul style="list-style-type: none"> • • • • Overzicht van strategische doelen NMBP-CN te realiseren in de periode 2020-2030 													
<p style="text-align: center;">Vision A prosperous society and cultural identity in balance with a resilient and healthy natural environment.</p>													
<table border="1"> <thead> <tr> <th style="background-color: black; color: white;">Strategic goal 1 Reverse coral reef degradation to enhance wellbeing in the CN</th> <th style="background-color: black; color: white;">Strategic goal 2 Restore and conserve the unique habitats and species in the CN</th> <th style="background-color: black; color: white;">Strategic goal 3 Sustainable use of land and water for the development of the local economy</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.1 Control erosion and runoff</td> <td>2.1 Conservation and restoration of key habitats</td> <td>3.1 Sustainable fisheries</td> </tr> <tr> <td>1.2 Effective waste and wastewater management</td> <td>2.2 Conservation of keystone and flagship species</td> <td>3.2 Tourism industry in balance with nature conservation</td> </tr> <tr> <td>1.3 Coral reef restoration</td> <td>2.3 Prevent new and control established invasive species</td> <td>3.3 Invest in sustainable local food production</td> </tr> </tbody> </table>		Strategic goal 1 Reverse coral reef degradation to enhance wellbeing in the CN	Strategic goal 2 Restore and conserve the unique habitats and species in the CN	Strategic goal 3 Sustainable use of land and water for the development of the local economy	1.1 Control erosion and runoff	2.1 Conservation and restoration of key habitats	3.1 Sustainable fisheries	1.2 Effective waste and wastewater management	2.2 Conservation of keystone and flagship species	3.2 Tourism industry in balance with nature conservation	1.3 Coral reef restoration	2.3 Prevent new and control established invasive species	3.3 Invest in sustainable local food production
Strategic goal 1 Reverse coral reef degradation to enhance wellbeing in the CN	Strategic goal 2 Restore and conserve the unique habitats and species in the CN	Strategic goal 3 Sustainable use of land and water for the development of the local economy											
1.1 Control erosion and runoff	2.1 Conservation and restoration of key habitats	3.1 Sustainable fisheries											
1.2 Effective waste and wastewater management	2.2 Conservation of keystone and flagship species	3.2 Tourism industry in balance with nature conservation											
1.3 Coral reef restoration	2.3 Prevent new and control established invasive species	3.3 Invest in sustainable local food production											
<p style="text-align: center;">Strategic goal 4 Create the local conditions to ensure sustainable results of nature policy in the CN</p>													
<table border="1"> <thead> <tr> <th style="background-color: black; color: white;">4.1 Create awareness through education and training</th> <th style="background-color: black; color: white;">4.2 Create employment through investments in nature</th> <th style="background-color: black; color: white;">4.3 Develop a structural research agenda</th> </tr> </thead> </table>		4.1 Create awareness through education and training	4.2 Create employment through investments in nature	4.3 Develop a structural research agenda									
4.1 Create awareness through education and training	4.2 Create employment through investments in nature	4.3 Develop a structural research agenda											
Status van ontwikkeling <ul style="list-style-type: none"> • Het NMBP-CN is een vervolg op het Natuurbeleidsplan voor de periode 2013-2017. Het nieuwe plan is een integraal plan gericht op de fysieke omgeving. Het bevat ook de milieucomponenten die betrekking hebben op de stressfactoren voor koraal (afval/waterkwaliteit). Per eiland zullen uitvoeringsagenda's opgesteld worden voor de komende periode. • Wetgeving (Natuur, Milieu en Ruimtelijke ordening) • NMBP-CN 2020-2030 • Bijdrage regeling natuur 2013-2019 • Bestuursovereenkomst Bonaire (landbouw/ geitenproblematiek/ slachthuis) • MOU herinrichting dienst Landbouw, Visserij en Veeteelt. • Onderzoeksprogrammering 													
Draagvlak													

<i>Er is draagvlak om de situatie te verbeteren zowel bij maatschappelijke actoren als bestuurlijk</i>	
Financiële opgave	<ul style="list-style-type: none"> <i>Inschatting van de totale investeringsbehoefte: circa 40 mln (periode 10 jaar)</i> <i>Hoeveel geld is er al beschikbaar, wie financiert dit? 30 mln. (periode 10 jaar)</i> <i>Financiering voor uitvoering OL circa 8 mln. (berekening 2010, vrije uitkering). Rijk structureel 13 mln. Incidenteel 9 mln (periode 10 jaar).</i>
Bestuurskracht	<ul style="list-style-type: none"> <i>Welke capaciteit is er nodig om deze achterstanden in te lopen en/of de investeringsbehoefte te realiseren?</i> <i>Uitvoerings en beleidscapaciteit</i>
Bestuurlijke verhoudingen	
	<ul style="list-style-type: none"> <i>Rijk is systeemverantwoordelijk voor natuur en milieu (water). Eilandelijk bestuur is verantwoordelijk voor het beheer van de natuur (en milieu)</i> <i>Indien eilandelijke taak; is het realistisch om te verwachten dat het openbaar lichaam deze opgave zelfstandig kan realiseren? Door gebrek capaciteit en prioriteitstelling bestuur kan het OL dit niet zelfstandig realiseren.</i>
Conclusie	
	<ul style="list-style-type: none"> <i>Wordt de beschreven opgave (achterstand) met de huidige inzet gerealiseerd of is een intensivering nodig in de toekomst? Nee, met de huidige inzet kan het niet gerealiseerd worden. Hier voor is het noodzakelijk dat:</i> <i>Capaciteit wordt versterkt</i> <i>Financiering van beheerorganisaties zeker wordt gesteld</i> <i>Na evaluatie in 2024 over de aanpak van waterkwaliteit voldoende Rijks middelen beschikbaar komen voor de uitvoering.</i>
Scenario's	
	<ul style="list-style-type: none"> <i>Indien een intensivering nodig is, zijn er meerdere scenario's denkbaar waarop deze intensivering kan plaatsvinden en hoe de opgave gerealiseerd kan worden? Zo ja, welke scenario's?</i> <i>Het NMBP-CN geeft het te volgen scenario/ kader</i>
Overige Informatie	
	<ul style="list-style-type: none"> <i>Ruimte voor extra informatie</i>

* schuingedrukte onderdelen invullen

Van: 5.1.2.e
 Aan: 5.1.2.e
 Onderwerp: FW: Vergaderingen DCNA-Stas BZK en Minister belast met milieu
 Datum: dinsdag 5 april 2022 14:52:06

Mag deze in IBabs bij overleg 5.1.2.e morgen....

Verzonden met BlackBerry Work
 (www.blackberry.com)

Van: 5.1.2.e <[:@dcnanature.org](mailto:@dcnanature.org)>
 Datum: maandag 04 apr. 2022 9:49 PM
 Aan: 5.1.2.e <[:@oceanfuture.org](mailto:@oceanfuture.org)>; 5.1.2.e <[:@minbzk.nl](mailto:@minbzk.nl)>
 Kopie: Tadzio Bervoets 5.1.2.e <[:@dcnanature.org](mailto:@dcnanature.org)>; 5.1.2.e <[:@gmail.com](mailto:@gmail.com)>; 5.1.2.e <[:@dcnanature.org](mailto:@dcnanature.org)>
 Onderwerp: RE: Vergaderingen DCNA-Stas BZK en Minister belast met milieu

Beste allen,

Ik heb hierover inmiddels contact gehad met de heer 5.1.2.e hij gaat een gezamenlijke bijeenkomst organiseren,
 met de StasBZK, de minister LNV en de 5.1.2.e .

Hartelijke groeten

5.1.2.e

From: 5.1.2.e [mailto:[@oceanfuture.org">5.1.2.e @oceanfuture.org](mailto:5.1.2.e)]
Sent: Monday, April 4, 2022 2:45 PM
To: 5.1.2.e <[:@minbzk.nl](mailto:@minbzk.nl)>
Cc: Tadzio Bervoets <[@dcnanature.org">5.1.2.e @dcnanature.org](mailto:5.1.2.e)>; 5.1.2.e <[:@gmail.com](mailto:@gmail.com)>; 5.1.2.e <[:@dcnanature.org](mailto:@dcnanature.org)>; 5.1.2.e <[:@dcnanature.org](mailto:@dcnanature.org)>
Subject: RE: Vergaderingen DCNA-Stas BZK en Minister belast met milieu

Geachte heer 5.1.2.e ,

Graag vraag ik uw aandacht voor onderstaande mail van DCNA bestuursvoorzitter 5.1.2.e . In mei zullen zij en DCNA directeur Tadzio Bervoets in Nederland zijn om politici en beleidmakers te ontmoeten en zij hopen tijdens dit bezoek een kennismaking met Staassecretaris van Huffelen te hebben.

Tevens zouden wij graag opvolging geven aan eerdere gesprekken die wij met u hadden over de coördineerde rol van BZK in de natuur en milieu opgaven voor de Caribische delen van het Koninkrijk.

Zoals eerder aangegeven zijn 5.1.2.e en Dhr Bervoets van 11 t/m 19 mei in Nederland en is op dit moment alleen een afspraak op 12 mei niet mogelijk.

Wij hopen spoedig van u te horen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e



5.1.2.e
 5.1.2.e
 Dutch Caribbean Nature Alliance
 Bonaire
 Mobile: 5.1.2.e
 Web: www.dccnature.org

From: 5.1.2.e @dcnanature.org>
Sent: Wednesday, 23 March 2022 16:22
To: 5.1.2.e @minbzk.nl
Cc: Tadzio Bervoets 5.1.2.e @dcnanature.org>; 5.1.2.e @gmail.com>; 5.1.2.e 5.1.2.e @oceanfuture.org>; 5.1.2.e @dcnanature.org>
Subject: Vergaderingen DCNA-Stas BZK en Minister belast met milieu

Bon dia 5.1.2.e

Hopelijk gaat alles goed met je!

Zoals eerder aangegeven wil een delegatie van de DCNA graag kennismaken met de nieuwe staatssecretaris van BZK en de nieuwe minister belast met Milieu (mijn naamgenoot!).

Tijdens deze gesprekken zouden wij graag het volgende aan de orde willen stellen:

1. Introductie DCNA
2. Aandacht voor de impact van klimaatverandering op de zes eilanden in het Caribisch gebied: de eilanden bevinden zich immers aan de frontlinie.
3. Duidelijkheid met betrekking tot de 5.1.2.b euro gealloceerd voor de uitvoering van het Milieubeleidsplan BES: we hebben begrepen dat bestemmingsgelden niet altijd hun bestemming bereiken en niet door de Openbare Lichamen worden uitgekeerd. Kan e.e.a. eventueel via het DCNA Trustfund? Dit fonds is destijds mede door het Ministerie van BZK ingesteld.
4. De Landspakketten/COHO zijn mede gericht op financiële weerbaarheid van de eilanden en versterking van de economie. In dit verband is het een omissie dat de bescherming van de natuur niet is opgenomen. Alle eilanden leven voornamelijk van het toerisme. Toeristen bezoeken de eilanden vanwege de bijzondere natuur en natuur is derhalve een economisch goed. De natuur staat zonder uitzondering op alle eilanden onder druk. Door ongereguleerd gebruik, hiaten in de bescherming, de manier hoe er met afval wordt omgegaan, klimaatverandering etc. etc.
5. De mogelijkheid om de financiële ondersteuning aan de CAS uit te breiden in het kader van het voorgaande punt.

De DCNA delegatie zal bestaan uit ondertekende, alsmede 5.1.2.e drs. T. Bervoets (directeur DCNA) en 5.1.2.e).

De beschikbare data zijn 11 en 13 mei. Zo nodig kunnen we ons verblijf aanpassen, waardoor ook 16, 17 en 18 mei beschikbaar zouden zijn. Indien dit nodig is, dan hoor ik dat graag zo spoedig mogelijk.

Hartelijke groeten uit Statia: we hebben een succesvolle board meeting op Sint Maarten achter de rug en bezoeken nu onze leden in Saba en Statia.

Graag hoor ik van je,

5.1.2.e

5.1.2.e

Dutch Caribbean Nature Alliance
[Website](#) | [Facebook](#) | [Instagram](#)



ps. Onze volgende board meeting is van 16-18 november op Bonaire. Misschien een goede gelegenheid voor de nieuwe minister om de eilanden te bezoeken?